

INFORMÁTOR

SLOVENSKEJ ARCHEOLOGICKEJ SPOLOČNOSTI PRI SAV

VIII/1997/2

NITRA

OBSAH: Archeológia a archeológovia na Tchajwane, v USA a vo Fínsku • Nadácia pre záchranu kultúrneho dedičstva • Nadácia Antona Točíka informuje • Spoločensko-vedecké podujatia • Nové publikácie • Nezabúdame ... • Opustili naše rady • Jubileá • Redakčná výzva.

ARCHEOLÓGIA A ARCHEOLÓGOVIA NA TCHAJWANE, V USA A VO FÍNSKU

Tri svetadiely a vzťah k archeologickému dedičstvu - tak je možné v krátkosti charakterizovať obsah môjho informatívneho príspevku. Napriek istým rozličnostiam, ktoré majú svoje korene v historických a kultúrnych tradíciiach v oblasti výskumu, ochrany, dokumentácií a prezentácií archeologických hnuteľných a nehnuteľných pamiatok - dôležitej súčasti kultúrneho dedičstva - mnohé problémy máme podobné, ba až zhodné. Žiaľ, ak porovnávam prístupy, organizáciu archeologickej výskumu, dokumentáciu a prezentáciu nálezísk a nálezov (za výdatnej podpory štátu - verejného sektoru, ale aj sponzorov), v mnom zaostávame. Vyplýva to nielen z nedokonalej legislatívy, ale aj zo zdedeného centralistického modelu riadenia a rozhodovania o archeológii z jedného ústredia. Zabúda sa na vytváranie podmienok pre viacdrojové financovanie, formovanie autonómnosti v regionálnych aktivitách, ozrejmenie si kompetencií v oblastiach tzv. záchranného a excelentného (zacieleného) terénnego bádania i teoretického vyhodnotenia, ale aj na kompetencie v dokumentácii archeologickej nálezov, ich prezentáciu a využívanie vo vzdelenákom procese (nielen na univerzitách), pri pamiatkovej úprave archeologickej nálezísk, v rámci obnovovania kultúrno-historickej krajiny vo väzbách na prírodné prostredie. Hľadanie nového modelu s využitím domácich skúseností, v komparácii s poznatkami v iných krajinách sveta archeologickej komunitu na Slovensku ešte len čaká.

Na Tchajwane som mal možnosť navštíviť dve archeologicke pracoviská - universitu (National Taiwan University, ďalej NTU) a akadémiu (Academia Sinica, ďalej AS). Práve tieto dve inštitúcie uskutočňujú archeologicke výskumy a teoreticky spracúvajú výsledky terénnych aktivít s väzbami na edukačný proces. V podstate sú to "blíženci", v konkrétnej spolupráci využívajúci kvalitne fungujúci grantový systém pri Národnej rade pre výskum (National Science Council - ďalej NSC). Pri Katedre antropológie NTU majú zriadené etnologické a archeologicke múzeum (zbierky sa začali budovať v roku 1945). Katedra ponúka štvorročný a trojročný študijný program (v odboroch kultúrna antropológia a archeológia). Výskum je zameraný na prehistorické, protohistorické a postmedievalné obdobie. Katedra má 13 profesorov, z ktorých 3 sú súčasne akademikmi AS.

Akadémia Sinica (AS) má 21 vedeckých ústavov, výpočtové centrum a administratívne pracoviská. Ústav histórie a filológie (Institute of History and Philology) AS sa orientuje na výskum v oblasti história, lingvistiky, archeológie, antropológie a historického vývoja písma (paleografie). Ústav vytvoril sinologickú databázu, realizuje terénné výskumy a má aj expozíciu výsledkov archeologickej výskumu so zameraním na porovnávanie staršie zberky. Pretože sa tu zabezpečuje aj edukačný proces už v spomínamej väzbe na NTU, najmä vedecká príprava (Ph.D.), tieto nálezy majú charakter študijných zbierok.

Skutočným zážitkom bola návšteva najvýznamnejšieho múzea na Tchajwane - National Palace Museum (NPM) v Taipei, ktorého exponáty prezentujú dejiny a kultúru Číny od prehistorických čias cez dynastiu Chín (206 pred n. l.) a jednotlivé cisárstva až po rok 1912. V múzeu sú unikátné nálezy, ktoré previezol z Číny na Tchajwan Čankajšek (Chiang Kai-Shek). Mnohé pamiatky zachránil pred zničením v období tzv. kultúrnej revolúcie v ČLR. Vďaka tomu sa mohli stať tieto skvosty svetovej história a kultúry perľou kultúrneho dedičstva na Tchajwane (Republic of China).

Pobyt v USA bol okrem reprezentatívnej a informatívnej časti v oblasti vedy a kultúry prirodzene nasmerovaný na poznanie organizovania archeologickeho bádania, múzejnej dokumentácie, vedeckého spracovania a prezentácie archeologickej nálezov, a to nielen z územia USA. (Za organizačné zabezpečenie cesty vďačím aj PhDr. M. Musilovej, ktorá toho času pôsobí v USA). Cenné poznatky som získal z návštevy expozície a dokumentácie svetoznámeho pracoviska pre výskum byzantskej kultúry Dumbarton Oaks (ďalej DO) vo Washingtone - výskumnej inštitúcie Harwardskej univerzity. V expozícii a v dokumentácii však chýba evidencia o nálezoch byzantskej proveniencie z územia Slovenska (napr. zlatých solidov - mincí z 5. stor. z Bíne; slonovinovej schránky - pyxidy z Čiernych Klačian z prvej tretiny 4. stor.; tzv. pokladu byzantského kovotepca zo Zemianskeho Vrbovku z obdobia okolo roku 670). Výnimku tvorí nález tzv. koruny cisára Konštantína Monomacha 1042-1050 z Ivánky pri Nitre, ktorý je evidovaný ako nález z územia Maďarska, a tak bol aj prezentovaný na výstave i v katalógu Byzantského umenia v New Yorku. Nie je to aj naša chyba? Pre Slovensko sú tu reálne možnosti výmeny informácií o dokumentácii byzantského umenia, vedeckej literatúry, no najmä skvelá ponuka uskutočniť malú výstavu komorného charakteru archeologickej nálezov z 8.-10. stor. z nášho územia predbežne v roku 1998-1999 vo Washingtone v spolupráci s Ministerstvom kultúry SR.

Nesmierné cenné poznatky som získal z návštevy špeciálneho pracoviska - najmodernejších laboratórií a depozitárov Museum Support Center v Smithsonian Institution (Anthropology Department) pre konzerváciu, dokumentáciu a ochranu archeologickej, antropologickej a biologických materiálov. Pracuje sa tu v moderných fyzikálnych a chemických zariadeniach s využitím špičkovej výpočtovej techniky. Pre informáciu si dovolím poznamenať, že nové pracovisko bolo vybudované v plnom rozsahu z finančného príspevku federálneho rozpočtu vo výške 50 miliónov US dolárov. Ako som už uviedol, je súčasťou Smithsonian Institution (ďalej SI) vo Washingtone - najväčšej vedecko-kultúrnej ustanovizne v USA so 150-ročnou existenciou (založená bola v roku 1846), ktorá pozostáva z vedeckých, múzejných, galérijnych, edukačných a konzervátorských pracovísk. Štát z federálneho rozpočtu ročne prispieva na činnosť SI 80-85%, čo predstavuje od 350 do 500 miliónov US dolárov. Ostatnú časť výdakov pokrýva SI vlastnou činnosťou, sponzoringom a príspevkami z nadácií a grantov. Vyžaduje si to dokonalú, nie deravú legislatívnu a pochopenie, že veda, vzdelanie a kultúra sú významnou súčasťou humanizačného a informačného procesu, že sú skvelou investíciou pre tých, ktorí nie sú zahladení do prítomnosti, ale myslia na budúnosť ďalšej generácie.

Hodnotné bolo stretnutie na prestížnom vedeckom pracovisku pre starší pravek v The Cleveland and Museum of Natural History, ktoré spolupracuje s John Carroll University v Clevelande. Súčasťou ich programu je aj výskum vo východnej Afrike. Na oddelení pre fyzikálnu antropológiu ma oboznámili s najnovšími výsledkami bádania. Žiaľ, v expozícii som nenašiel zmienku o našich významných paleolitických náleziskách (Gánovce, Šala, Moravany). Naši blízki susedia - kolegovia na Morave boli prezentovaní náleziskami z Dolných Věstoníc a z Předmostí. Opäť naše slabé kontakty. Stačilo by poslať separáty, niekoľko fotografií, prípadne kópiu venuše z Moravian pri Piešťanoch. Podobne treba postupovať vo vzťahu k Univerzite v Pittsburghu (University of Pittsburgh - Department of Slavic languages and literatures), kde sa prednášajú v rámci slavistiky aj slovenské dejiny. Uvedená katedra je jediná svojho druhu v USA. V priebehu besedy potešil veľký záujem o výsledky archeologickej výskumu na Slovensku a v strednej Európe.

Je zrejmé, a z mnohých kontaktov to aj vyplynulo, že interes z americkej strany o dejinný vývoj u nás jestvuje a nám treba len ráznejšie vykročiť, nielen v SAV, ale i v spolupráci s ústrednými orgánmi štátnej správy - Ministerstvom zahraničných vecí, Ministerstvom školstva a Ministerstvom kultúry SR. Hľadanie vinníka v zahraničí, kdesi mimo nás, konkrétné kontakty a informačnú väzbu nevytvorí. Samozrejme, záujem je nielen o prezentáciu kultúrneho dedičstva jednej krajiny, jedného štátu, ale širšieho regiónu, napríklad spoločnej výstavy podunajských krajín, konkrétnie krajín v regióne stredného Dunaja. Izolovanosť, vytváranie umelých hraníc a zahladenosť len do seba nám

nepomôže a ak, tak ešte k väčšej izolovanosti. Amerika chce o nás vedieť, poznáť našu história. Teraz je však už len rad na nás. Preto budme aktívnejší.

Vo Fínsku je archeologický výskum zabezpečovaný prostredníctvom univerzít a najmä prostredníctvom Národnej rady pre starožitnosti a historické pamiatky. Návšteva pracovísk Helsinki University - Department of Archaeology (ďalej HU DA) a National Board of Antiquities and Historical Monuments (ďalej NBA HM) mi pomohla vytvoriť hlbší a kompletnejší obraz o príprave študentov, o výskumných aktivitách a prezentácii archeologickeho dedičstva v tejto krajine. Univerzita Helsinki uskutočňuje výskumy nielen na území Fínska, ale orientuje sa aj na výskum oblastí západného Egypta, východnej Afriky a Latinskej Ameriky - konkrétnie predkolumbovského obdobia v Bolívii (medzinárodné expedície). Absolventi sa uplatňujú v systémovo budovanej kvalitnej sieti pracovísk NBA HM, ale aj v rámci zahraničných expedícií, prostredníctvom odborných stáží a študijných pobytov, najmä v krajinách európskeho severu a v Rusku, predovšetkým v spolupráci s Archeologickým ústavom Ruskej akadémie vied v St. Peterburgu ako aj v pobaltských krajinách (zvlášť v Estónsku). Dokonale je vybudovaná knižnica a informačný systém. Vedecké laboratória vytvárajú podmienky pre interdisciplinárny edukačný proces. Veľká pozornosť sa okrem štúdia dejín praveku a stredoveku venuje aj metodológii a metódike archeologickeho výskumu, či environmentálnej archeológie. NBA HM má úzke väzby na múzeá. Návšteva Archaeological Department NBA HM umožnila dobre poznať nielen vybudované vedecké pracovisko s kvalitnou databázou evidencie a ochrany kultúrneho dedičstva, ale aj jeho vybavenosť špičkovou technikou s prepojením na všetky regionálne centrá pri NBA NM. Využívajú sa kartografické metódy a získané aktuálne informácie v rámci EÚ. Každý najnovší archeologickej nález, archeologickej náleziská, sú podchýtené a zdokumentované. Pozornosť si zaslúži knižnica, v ktorej sa nachádzajú aj najnovšie archeologicke vedecké publikácie zo Slovenska, ďalej klimatizované depozitáre (podľa charakteru hnuteľných pamiatok), špičkové laboratória pre spracovanie, rekonštrukciu a ochranu archeologickej nálezov ako významnej súčasti kultúrneho dedičstva. NBA HM uskutočňuje rozsiahle, nielen záchranné archeologicke výskumy v rámci projektov, kde je zahrnutá aj finalizácia - prezentácia vedecká (publikácie) a pamiatková (v rámci vytvárania historickej krajiny s väzbami na okolitú prírodu). Vedecké projekty sú finančne realizované prostredníctvom grantov Fínskej akadémie s celoštátnou pôsobnosťou a s možnosťou zapojenia odborníkov zo zahraničia.

Poznatky z troch svetadielov - s rozličnosťami i podobnosťami v oblasti archeologickeho bádania - nás nútia zamyslieť sa nad organizáciou archeologickeho výskumu v Slovenskej republike. Nie centralizácia, ale decentralizácia. Nie financovanie z jedného, ale z viacerých zdrojov, no tiež kvalitná legislatíva, ktorá vytvorí predpoklady pre sponzoring. Hlavne tým, že finančné prostriedky poskytnuté na vedu, vzdelenie a kultúru bude možné odpišovať z daňového priznania. Dôležité postavenie musí mať reprezentatívny orgán celej archeologickej komunity - zo SAV, univerzít, múzeí a pamiatkových organizácií. Znamená to v podstate odmietnutie monopolizácie v rozhodovaní, spracovanie a schválenie nového zákona o archeologickom dedičstve, vybudovanie inštitúcie, ktorá bude zabezpečovať a koordinovať nielen záchranné archeologicke výskumy, ale aj ich pamiatkovú prezentáciu a využitie vo vzdelávacom procese. Rozhodne to znamená aj spracovanie kvalitnej databázy o archeologickej nálezoch a náleziskách z územia Slovenska. Samozrejme, tieto aktivity vyžadujú istú časť finančných prostriedkov z verejného sektoru, resp. z decíznej sféry, aktívnu účasť všetkých archeológov s rovnakými možnosťami zapojiť sa do terénnego výskumu a do jeho teoretického vyhodnotenia v rámci grantových projektov nadinštitucionálneho charakteru. Tieto žiaduce zmeny by iste pomohli skvalitniť archeologickej výskumu na Slovensku, ozrejmíť kompetencie a odstrániť tretie plochy, ktoré ešte pretrvávajú. Vyžadujú zabezpečiť kvalitný vedecký terénný výskum, jeho analytické a teoretické vyhodnotenie, konzervovanie archeologickej nálezov, ich dokumentáciu i prezentáciu v múzeách, ako aj pamiatkovú rekonštrukciu v teréne v rámci vytvárania historickej krajiny v symbióze s prírodným prostredím. Žiada si to viac - otvoríť sa svetu, nielen strednej Európe, aby o nás svet vedel a aby sme vedeli o archeologickej svete vokolo nás. Nebať sa chodiť s otvorenými očami, kriticky hodnotiť dosiahnuté výsledky a pokúsiť sa konečne si zložiť "ružové okuliare".

D. Čaplovič
predseda SAS pri SAV

NADÁCIA PRE ZÁCHRANU KULTÚRNEHO DEDIČSTVA

Myšlienka založiť nadáciu so zameraním na záchranu kultúrneho dedičstva klíčila vo viacerých z nás, ktorí sme sa dennodenne stretávali s problémami nedostatku peňazí na reštaurovanie archeologických nálezov, nedostatku fondov na moderné vedecké analýzy alebo vydávanie vedeckých publikácií, absencie odborných a populárno - vedeckých časopisov, minimálneho prepojenia na celosvetovú sieť informácií - Internet, teda z celkového pocitu bezmocnosti, ktorý vznikol vtedy, keď mladý človek, zanietený odborník na svoju iniciatívu dostal odpoveď: "Na to nie sú peniaze".

Nadáciu koncom roka 1995 založilo 11 mladých ľudí pracujúcich v oblasti pamiatkovej starostlivosti, archeológie a antropológie ako výsledok projektu predloženého v rámci tzv. Participačného programu UNESCO na roky 1996-98. Vznikla pod záštitou Rakúskej a Slovenskej komisie UNESCO. V roku 1994-96 bol Generálnym riaditeľom SK UNESCO, PhDr. M. Musil, CSc., vďaka ktorému sa podarilo presadiť viaceré slovenské projekty na pôde UNESCO a medzi inými aj vznik našej Nadácie pre záchranu kultúrneho dedičstva. Našu myšlienku podporili členské štáty, ako napr. Rakúsko, Maďarsko, Česká republika, Rumunsko, Nemecko a Bulharsko. Čestným predsedom nadácie je PhDr. Vojtech Zamarovský, ktorý ako spisovateľ literatúry faktu mnohým z nás v detských rokoch priblížil dejiny starovekých národov.

Ciele nadácie odzrážajú potrebu väčšej propagácie a záchrany nášho kultúrneho dedičstva. Ako zástupca tretieho sektoru chce nadácia pomáhať tam, kde štátne inštitúcie nemajú prostriedky, možnosti alebo ľudský potenciál.

Medzi programy nadácie patrí:

- komunikácia a sprostredkovanie informácií týkajúcich sa kultúrneho dedičstva prostredníctvom medzinárodnej počítačovej siete Internet,
- prispievanie na tvorbu metodických pomôcok pre výchovno-vzdelávaciu činnosť (videofilmy, diapozity, pičítačové hry, počítačová vizualizácia),
- budovanie knižnice a databázy zákonov na ochranu pamiatok,
- podporovanie výstavnej činnosti v oblasti výskumov a ochrany kultúrnych pamiatok,
- podporovanie konferencií, seminárov a iných odborných podujatí v oblasti kultúrneho dedičstva,
- podporovanie účasti na odborných konferenciach a iných odborných podujatiach v zahraničí,
- podporovanie expedícií zameraných na objavovanie, výskumy a záchrannu kultúrneho dedičstva,
- organizovanie získavania podporných zdrojov prostredníctvom sponzorov,
- iniciovanie udelovania cien za objaviteľské, priekopnícke a iné záslužné aktivity v oblasti ochrany kultúrneho dedičstva.

Aktivity predstavujú krátkodobé i dlhodobé projekty, z ktorých uvádzame tie, ktoré sa nám v rokoch 1996 a 1997 podarilo zrealizovať:

- Záchrana gotického trámového stropu z neidentifikovaného bratislavského domu spočívala v prevoze z nevyhovujúcej skládky odpadu v Čuňove do reštaurátorskej dielne, kde boli jednotlivé trámy s neskorogotickou profiláciou hrán ošetrené a vysušené. Po petrifikácii a reštaurovaní sa perspektívne uvažuje s ich prezentáciou vo forme zaveseného stropu v niektorom z pamiatkovo vhodných objektov v Bratislave (zasadacia miestnosť Mestského ústavu ochrany pamiatok, Uršulínska 9, alebo vstupná hala Mestského múzea).

- Archeologický výskum lokality Hradová je spoločnou akciou Magistrátu mesta Tisovec a nadácie. Výskumu málo známeho a neprebádaného hradu v pokročilom stupni zániku sa pod vedením PhDr. K. Práška, Ing. D. Hutku a Mgr. P. Horanského v priebehu júla a augusta 1997 zúčastnilo 60 mladých ľudí. Náročnosť akcie zvyšovala neprístupná poloha a absencia vodného zdroja. Cielom výskumu bolo zdokumentovať zvyšky opevnenia, preskúmať stavebnú štruktúru a priebeh murív, vykonať povrchový a elektromagnetický prieskum v terénnych polohách v okolí

lokality, ktoré súvisia s funkciou hradu a historickým osídlením lokality a pokúsiť sa o náčrt vývinu hradu. Podľa doterajších výsledkov bola Hradová a jej bezprostredné okolie intenzívne osídlená už v mladšej dobe bronzovej ľudom kytickej kultúry (1100-700 pr. n. l.) a slúžila ako útočisko v prípade vojnového nebezpečenstva. Z obdobia vrcholného stredoveku sa odkryl pôdorys polygonálnej veže priliehajúcej k štítovému múru a vstupná brána s pôvodnou komunikáciou. V ďalších sezónach sa bude pokračovať v odkrývke stredovekých murív a v ich konzervácii s cieľom prezentovať celý pôdorys hradu, jeho vývoj a dejiny vo forme informačných tabúl. Celkové náklady na materiálne zabezpečenie výskumu (doprava, strava, vybudovanie tábora) predstavovali 60 000,- Sk. Účastníci akcie pracovali bez nároku na odmenu.

- Dlhodobý projekt dokumentácie, výskumu a záchrany vybraných hradných lokalít sa realizuje vo viacerých rovinách:

V priebehu rokov 1996-97 sa zdokumentovali (fotografie, diapositívy, video) Čabrad, Hričov, Hrušov, Lietava, Lednica, Plavecký hrad, Považský hrad, Tématický, Topoľčiansky hrad, Tisovec, Šašov, Uhrovský hrad, Vršatec (autori: Ing. I. Finta, Mgr. P. Horanský).

- V súčasnosti prebieha oprava strechy veže Topoľčianskeho hradu, na ktorom nadácia finančne participuje. Združenie obcí pod vedením M. Bošanského vyvinulo aktivitu na záchrannu hradu. Akciu metodicky vedie Ing. arch. M. Bóna z Pamiatkového ústavu - stredisko Nitra. Perspektívne sa v budúcej sezóne uvažuje so statickým zabezpečením štítového múru paláca (domurovanie rozsiahlej kaverny) a ďalších častí hradu.

- Nadácia financovala reštaurovanie jedinečného slovanského železného depotu z lokality Bošáca, dnes v zbierkach Archeologického múzea v Bratislave. V súčasnosti je depot inštalovaný na výstave "Slovensko - križovatka obchodných ciest" v SNM v Bratislave na Vajanského nábreží 8 (PhDr. V. Turčan).

- Nadácia vedená RNDr. A. Šefčákovou participovala na výskume pravekej lebky z Moče a financovala jej datovanie. Lebka bola v roku 1990 vybagrovaná z koryta Dunaja pri Moči na južnom Slovensku a od roku 1994 sa nachádza v SNM v Bratislave. Analýza radiokarbónovou metódou sa uskutočnila vo Výskumnom laboratóriu pre archeológiu a dejiny umenia na Univerzite v Oxfordre vo Veľkej Británii. Vek lebky bol určený na 11 255, plus minus 50 rokov (mladší paleolit) a zaraďuje sa tak medzi najstaršie nálezy zo Slovenska.

- Vzdelávací cyklus prednášok na tému "svetové pamiatky a kultúrne dedičstvo" pre študentov bratislavských škôl asociovaných pri UNESCO - Metodova, Vazovova, Grosslingova. Vedúca projektu PhDr. V. Obuchová, CSc. a Ing. arch. E. Kutišová spolu s prednášateľmi vedných odborov archeológie, antropológie, archívnicstva, národopisu a pamiatkovej starostlivosti zoznámili 200 študentov s danou problematikou. K názornosti a príťažlivosti prednášok prispeli návštevy v depozitoch múzea SNM, archíve AMB, archeologických výskumov v teréne (Kaplnka sv. Jakuba v Bratislave) a v rekonštruovaných objektoch historického jadra Bratislavu. Cyklus prednášok vyradol súťažou vytvoril originálne, nápadité práce na tému "Pamiatky Bratislavu". Porota hodnotila 38 prác 70 detí v troch vekových kategóriách. Víťazi boli odmenení hodnotnými cenami. Slávnostné odovzdávanie cien sa uskutočnilo v predvečer Svetového dňa pamiatok a historických sídel v priestoroch Primaciálneho paláca v Bratislave za prítomnosti primátora mesta P. Kresánka. Najhodnotnejšie práce boli vystavené v júni '97 v Mestskom múzeu na výstave "Pamiatky Bratislavu očami detí". Najviac zaujali: "Sprievodca po Bratislave" spracovaný na počítačovej diskete, video a audionahrávky z výskumov študentov, napr. "Petržalka-pamiatky a súčasnosť", spoločenské hry, modely a výtvarné diela s tematikou pamiatok.

V súčasnosti prebieha druhý ročník vzdelávacieho programu, venovaný svetovému kultúrnemu dedičstvu.

Do tohto programu by sa malo v budúcnosti zapojiť čo najviac škôl z celého Slovenska.

- Pilotným medzinárodným projektom nadácie je projekt Limes Romanus, resp. Rímske pamiatky na Strednom Dunaji, podporovaný UNESCO. Má za cieľ prepájať a propagovať širokej verejnosti rímske pamiatky z územia Rakúska, Slovenska a Maďarska formou publikácie - itineráru, ktorý každému cudzincovi, ale aj domácemu napovie, že hranice, ktoré nás v súčasnosti oddelujú, v minulosti neexistovali, ale práve naopak, naše územia historicky spájala spoločná rieka Dunaj. Súčasťou projektu je vedecká počítačová vizualizácia niekolkých lokalít v spolupráci s autormi archeologický výskumov a firmou ATHE-studio, napr. vypracovanie počítačového modelu rímskeho tábora v Iži, čo umožňuje prezentovať zaniknutú architektúru. Koordinátormi za jednotlivé štáty sú: Rakúsko - dr. M. Kandler, Slovensko - dr. M. Musilová a dr. V. Turčan a za Maďarsko - dr. Z. Visy, ktorí pripravujú v spolupráci s autormi archeologických výskumov jednotlivých rímskych lokalít podklady pre publikovanie. Výsledkom bude publikácia, ktorá vyjde v rôznych jazykových mutáciách s CD-ROMom.

- Nadácia podala niekolko návrhov projektov o granty zo zahraničia, ako napr. World Monument Fund a GETTY, ktoré sídlia v USA, zapojila sa do fotografických súťaží z oblasti archeológie a pamiatok svetového dedičstva. Jedna z fotoprác dr. Musilovej vyhrala čestnú cenu v americkom časopise Archeology za rok 1997.

- Vďaka americkému krajanovi Gregovi Kopchakovi mohla nadácia uverejniť na INTERNETE svoju WWW stránku pod adresou: <http://www.iarelative.com/fchp/> a v spolupráci so Stredoeurópskou Univerzitou v Budapešti (Oddelením stredovekých štúdií) propaguje naše kultúrne dedičstvo na informačnej diaľnici.

Adresa nadácie:

POBox 302, 810 00 Bratislava.

E-mail: gretka@isnet.sk, culther@erols.com

Tel. č. 5334 707

Č. účtu: 6325147-112/0200, VÚB Bratislava-centrum

M. Musilová, P. Horanský

NADÁCIA ANTONA TOČÍKA INFORMUJE

Nadácia Antona Točíka na podporu zverejňovania výsledkov archeologického a numizmatického výskumu na Slovensku bola po zlúčení s Nadáciou na výskum dejín peňazí a po splnení náročných legislatívnych kritérií Zákona NR SR o nadáciach č. 207/1996, platného od 1. 9. 1997, znova zaregistrovaná Ministerstvom vnútra SR pod č. 203/Na-96/339 a môže pokračovať vo svojej činnosti.

Celková hodnota majetku nadácie k 13. 10. 1997 predstavovala 362 487, 20 Sk, z toho:

- základné imanie 100 000,- Sk,
- majetkový vklad 215 077, 20,- Sk,
- materiálové zásoby (knižný fond) majú hodnotu 47 410,- Sk.

Nadácia splnila finančné podmienky ďalšej existencie vďaka vkladu doterajších prispievateľov a prevodu finančného imania i materiálových zásob z Nadácie na výskum dejín peňazí. V záujme zvelaďovania nádačného fondu ďalšie príspevky možno poukázať na účet nadácie č. 142245-169/0900 v Slovenskej sporiteľni, a. s. v Nitre. Členstvo v nadácií podmieňuje vklad jednotlivca (najmenej 300,- Sk) alebo inštitúcie (najmenej 5 000,- Sk). Pri vybavovaní žiadosti o finančnú podporu na publikovanie výsledkov archeologického a numizmatického výskumu sa prihlada na príspevok žiadatela do nádačného fondu. Nadácia Antona Točíka sa vo svojej činnosti riadi Štatútom schváleným Ministerstvom vnútra SR.

Správna rada vytvorila v knižnici AÚ SAV v Nitre pult s predajom staršej odbornej literatúry. Výťažok z predaja ide v prospech nadačného fondu.

Nadáciu riadi správna rada:

- predseda: prof. PhDr. Jozef Vladár, DrSc.,
- podpredseda: PhDr. Stanislav Šiška, DrSc.,
- tajomník: PhDr. Ján Rajtár,
- pokladníčka: RNDr. Mária Vondráková, CSc.,
- členovia: PhDr. Darina Bialeková, CSc.,
Helena Bublová,
prof. PhDr. Ján Lichardus,
doc. PhDr. Michal Slivka, CSc.,
Ing. Anna Točíková,
- správkyňa: PhDr. Eva Kolníková, DrSc.

Činnosť nadácie kontroluje dozorná rada:

- prof. PhDr. Alexander Ruttkay, DrSc.,
- PhDr. Alojz Habovštiak, DrSc.,
- PhDr. Ján Hunka.

Správna rada

ARCHEOLÓGIA NA INTERNETE

Celosvetová počítačová informačná a komunikačná sieť - Internet, považovaná za informačné médium tretieho tisícročia, nezadržateľne preniká do všetkých sfér riadenia a zákonite preberá vedúcu úlohu vo vedeckej komunikácii.

Tak ako sme si vo veľmi krátkom čase zvykli na počítačové vyhodnocovanie archeologických súborov (ruku na srdce, kolkí si ešte spomenú na písací stroj?), nezadržateľne sa nám vtiera do pozornosti aj Internet a jeho nedeliteľná súčasť - elektronická pošta. Ich raketový nástup v našom odvetví už zachytilo mnoho, často i konzervatívnejších bádateľov, pre ktorých už dnes nie je e-mailová adresa na vizitke prepychom, ale bežnou súčasťou komunikácie. Stručný prehľad využívania Internetu v archeologickej praxi spracoval nedávno J. Macháček (1996). Naším cieľom nie je opakovat už povedané, ale doplniť a opraviť niektoré už zmienené informácie.

Tento príspevok je určený predovšetkým tým, ktorí s Internetom iba začínajú, resp. im surfovanie po jednotlivých stránkach ešte robí mierne problémy.

Čo môžeme očakávať od archeológie na Internete? Predovšetkým najnovšie a základné informácie o dôležitých výskumoch na celom svete, prístup ku knižniciam mnohých inštitúcií, telefónne a faxové čísla, e-mailové adresy archeologických pracovísk a často i jednotlivých archeológov, informácie o dianí v časovom úseku, ktorý je predmetom našej špecializácie, informácie o zahraničných štipendiách a možnostiach účasti na archeologickej výskumoch prakticky po celom svete, možnosť publikovania v archeologickej elektronických médiách, zapájanie sa do diskusných krúžkov medzi odborníkmi či laikmi, regionálne informácie o archeologickej náleziskách, o archeoturistike a pod. Existujú ešte dve možnosti ako začať. V prvom prípade, spravidla keď už vieme s Internetom narábať, si vyhľadáme konkrétnu adresu. V druhom prípade si musíme pomôcť inak. Ak chceme získať informácie o určitej osobe, lokalite, výskume, či publikácii, pomôže nám vyhľadávací program. Najlepší zoznam týchto programov nájdeme na webovej stránke www.dbfarrell.com/wwim/search.html. Predstavuje megazoznam vyhľadávacích programov, z ktorých najbežnejšie používanými a "najlepšie informovanými" sú yahoo (www.yahoo.com), jeho doplňujúci a rozšírený program altavista (www.altavista.com) a infoseek (www.infoseek.com). Rovnaké spoľahlivé sú aj programy lycos (www.lycos.com) a magellan (www.mckinley.com). Všetky majú spoločné to, že okrem všeobecnej ponuky dávajú možnosť vyhľadania všetkých dostupných informácií o konkrétnom slove alebo slovnej kombinácii (vystríhať sa zadania pojmu archeológia, pretože vám

program automaticky poskytne rádovo desaťtisice možných miest, kde sa v jeho pamäti toto slovo vyskytuje). Pre naše potreby sa velmi nehodí slovenský program www.zoznam.sk, ktorý obsahuje len veľmi málo informácií archeologického charakteru. V prípade, ak sa nechceme viazať iba na jedno slovo, lokalitu či osobu a chceme sa vyhnúť aspoň počiatočnému zložitému surfovaniu, prejdeme hned k špecializovaným archeologickým informačným programom. Najdôležitejšími sú ARGE a ArchNet. Prvý z nich nájdeme na novej adrese (zmena oproti informácii v príspevku J. Macháčka) www.bham.ac.uk/ARGE/. Predstavuje najzákladnejší zdroj hypertextových informácií o európskej archeológii. Môžeme si ich vyhľadávať podľa jednotlivých krajín (www.bham.ac.uk/ARGE/Countries/index.html), kde nájdeme organizáciu archeológie v príslušnej krajine, jednotlivé archeologické pracoviská na univerzitách, v ústavoch i vo väčších múzeach, a to spolu s e-mailovými adresami, telefónnymi a faxovými číslami, personálnym obsadením, s vydávanými periodikami a najvýznamnejšími výskumami. Zároveň tu nájdeme aj charakteristiku najznámejších nálezísk, harmonogramy prednášok na niektorých univerzitách, otváracie hodiny v knižničiach, prípadne i dôležité software s možnosťou kopírovania (napr. BASP-Bonn Archaeological Statistics Package, rádiokalibračný program washingtonskej univerzity, CavePlot-mapovací software jaskýň a abri, NOAA - paleoklimatologický archív, RAD - Rock Art Database a mnoho ďalších). Pod adresou www.bham.ac.uk/ARGE/Themes/index.html nájdeme možnosť vybrať si z obrovského množstva informácií v jednotlivých špecializovaných odvetviach archeológie, resp. v pomocných vedných disciplinach, napr. leteckú archeológiu, jantár, archeobotaniku, keramiku, Keltov, neandertálcov, nomádov, Skýtov, Anglosasov, Vikingov, stredovekú archeológiu a pod., spolu vyše 100 rôznych odvetví archeológie. Na adrese www.bham.ac.uk/ARGE/Periods/index.html je pre nás veľmi dôležitý súhrn vždy úplne najnovších výsledkov archeologických výskumov (sumár je neustále obmieňaný a aktualizovaný). V časti "doba bronzová" (.../ARGE/Periods/#bronze) môžeme nájsť najnovšie výsledky Projektu 1992-Egejská archeológia, multilinguálny slovník doby bronzovej, bulharskú archeológiu, najnovšie výskumy dagestanskej expedície, hypersprievodcu náleziskami doby bronzovej, výsledky Projektu Perseus a pod., v časti o dobe rímskej (.../ARGE/Periods/#roman) sa môžeme dozvedieť o výskumoch doby rímskej v Rakúsku, získať správy Archeologickeho ústavu Univerzity v Lausanne so zameraním na galo-rímske obdobie a klasickú archeológiu, poznatky o výskume Hadriánovho valu, oboznámiť sa s Projektom Forum Pompeii či s pamiatkovou prezentáciou rímskej vily v Hechingen-Stein. Samostatnú kapitolu s množstvom strán tvoria ešte stále veľké archeologické "hity" ako nález "Iadového muža" v Oztal či najnovší stav výskumu v paleolitických jaskynných galériach v Grotte de Chauvet a Grotte de Cosquer. Samostatnou kapitolou programu ARGE sú novinky v európskej archeológiu, udeľovanie cien a pod. Veľkou slabinou je informatika o archeologických periodikách. Kým v americkej archeológií nájdeme hypertextované takmer všetky významnejšie periodiká (ich zoznam nájdeme na adrese <http://spirit.lib.uconn.edu/ArcgNet/Other/journals.html>), Európa v tomto smere zatiaľ iba naberá dych (napr. Antiquity: <http://intarch.ac.uk/antiquity>). Veľmi dobre prapracovaným programom pre obdobie paleolitu a mezolitu je SARC (Stone Age Reference Collection), ktorý nájdeme na webovej stránke www.hf.uio.no/iakn/roger/lithic/sarc.html. Je to informačný program sprostredkúvajúci poznatky v oblasti typológie a technológie kamennej industrie i o pracovných metódach výskumu doby kamennej. Značná pozornosť je tu venovaná surovinovej základni. Tento program je vhodný zvlášť pre poslucháčov archeológie a pre začiatočníkov v tejto špecializácii. Bol vypracovaný Ústavom pre archeológiu, dejiny umenia a numizmatiku Univerzity v Oslo (IAKN) a nájdeme ho na uvedenej adrese v hypertextovom prevedení v anglickej a nórskej jazykovej verzii. Pre poslucháčov archeológie so záujmom o paleolit možno odporúčať i French Palaeolithic Collection na adrese [www.insticeagestudies.com](http://insticeagestudies.com), kde nájdú veľmi mnoho informácií o paleolitických výskumoch prakticky na celom svete, rovnako ako na adrese www.museum.state.il.us/exhibits/ice_ages, čo sú vlastne iceage information. Ďalšie dôležité informácie nájdeme na adrese www.yahoo.com/Social_Science/Anthropology_and_Archaeology/. Je to vlastne ponuková časť vyhľadávacieho programu yahoo a obsahuje obrovské množstvo informácií z archeológie aj antropológie. Druhým vyššie spomínaným špecializovaným archeologickým programom je ArchNet. Od ARGE sa líši svojou celosvetovou orientáciou. Ak chcete informácie o Európe, odkáže vás na ARGE. Oba programy si nekonkurujú, to vlastne nie je ani účelom samotného Internetu, ale sú vzájomne prepojené tak, aby v čo najširšej miere informovali a z jedného programu možno kedykoľvek prejsť do druhého.

ArchNet bol vytvorený na univerzite v Connectitute. Preferuje, pravdaže, hlavne všetko americké a nájdeme ho na adrese <http://spirit.lib.uconn.edu./ArchNet/ArchNet.html>. Poskytuje regionálny prehľad, pričom na mape si možno vybrať ktorýkolvek svetadiel a následne krajinu, o ktorej sa chceme informovať. Zvlášť zaujímavé sú poznatky z archeológie niektorých exotických oblastí (výskumy v polárnych oblastiach, na Ďalekom východe a i.), ktoré sú ukryté pod adresou <http://spirit.lib.uconn.edu/ArchNet/Regions/Regions.html>.

Dôležitým prvkom je možnosť napojenia sa do elektronických archeologických periodík (www.lib.uconn.edu:80/ArchNet/Other/Other.html), ako sú Electronic Journal in Anthropology and Archaeology, Navigational Tools and Guides, Archaeology and Anthropology Newsgroups and histograms, kde existuje veľká možnosť pomerne rýchleho publikovania prác v anglickom jazyku, zaslaných prakticky v neobmedzenom rozsahu elektronickou poštou. Zvlášť v USA, ale už aj v západnej Európe sú elektronické periodiká jednotlivých vedných disciplín velmi žiadane a čítané.

Z niektorých zaujímavých bibliografií treba spomenúť hlavne elektronickú knižnicu s megazoznamom prístupových ciest k najrozličnejším knižniciam z rôznych vedných odborov, ktorú nájdeme na stránke www.elibrary.com. Jej súčasťou je okrem iného aj prístup do svetoznámej Encyklopédie Britannica (www.eb.com), prípadne do knižnice Kongresu USA (<telnet://locis.loc.gov>). Informácie a prepojenie na desiatky knižničných katalógov celého sveta nájdeme na adrese <http://sunsite.berkeley.edu/Libweb/>. Okrem toho je potrebné upozorniť ešte na veľmi dôležitý zoznam archeologických počítačových programov na adrese <http://spirit.lib.uconn.edu/ArchNet/Software/Software.html>. Väčšina z nich je kopírovateľná.

Na záver je potrebné povedať ešte niekoľko slov k využívateľnosti Internetu v archeológii. Stretnol som sa mnohokrát so skeptickými názormi o tom, že pre odborníkov je Internet príliš povrchným zdrojom informácií. Ten, kto skutočne dobre pozná množstvo informácií z našej profesie, ktoré sa tu nachádzajú, mi istotne dá za pravdu, že tomu tak nie je. Ako som si v praxi overil, problémom najčastejšie býva druh informácií a kde ich možno hľadať. V archeológii, ako v každej inej vednej disciplíne, sa stretávame s informáciami menej kvalitnými, o ktorých by sme sa chceli dozvedieť viac, s názormi povrchnými, s ktorými nemôžeme súhlasiť, ale aj s informáciami obšírnymi, plnohodnotnými, ktoré v nás vyvolávajú súhlasné reakcie. Aj v našom odbore máme knihy plné vysokoerudovaných informácií, ale tiež publikácie populárno-vedecké, určené širšiemu okruhu záujemcov. A presne taký je aj Internet. Osobne som presvedčený, že zvlášť archeologický dorast vysoko ocení možnosť získavať najnovšie a primárne, ale aj úplne základné informácie o niektorých krajinách, výskumoch alebo problematike bez toho, aby musel byť odkázany iba na prednášky v školách, resp. na iných miestach. Zvlášť cenná je možnosť komunikácie v jednotlivých debatných (mnohokrát čisto študentských) krúžkoch, prípadne možnosť uchádzať sa o miesto na zahraničných výskumoch. Predpokladám ale, že na Internete si každý archeológ nájde to svoje. Či, resp. ako to využije, je už vec čisto osobná.

Odporučaná literatúra :

- KROL, E.1995 : Vše o Internetu. Průvodce uživatele a katalog zdrojů. Veletiny.
MACHÁČEK, J. 1996 : Archeologie a Interenet. In: Sborník Prací Fil. Fak. Brněnské univerzity, M 1, 81-89, Brno.

J. Hromada

SPOLOČENSKO-VEDECKÉ PODUJATIA

Svetový numizmatický kongres v Berlíne

V priestoroch Humboldtovej univerzity v Berlíne prebiehali od 8. do 12. septembra rokovania najvýznamnejšej tohtoročnej numizmatickej akcie - "12. Medzinárodné numizmatické kongres". Podľa usporiadateľov to bol najväčší z doterajších kongresov. Zúčastnilo sa ho okolo 700 numizmatikov - profesionálov, aj zberateľov mincí a medailí. S referámi vystúpilo približne 300 prednášateľov. Kongres zorganizovali: Medzinárodná numizmatická komisia, Mincový kabinet zväzu Štátnych múzeí v Berlíne, Humboldtova univerzita. Vedúcim tohto podujatia bol direktor Mincového kabinetu prof. Bernd Kluge. So svojimi spolupracovníkmi zabezpečili nielen odborné

rokovania v šiestich sekciách (antika, stredovek, novovek, orientálne mincovníctvo, medaile), ale pripravili aj veľmi pekné tematické výstavy: v Bode - museu "Byzantské olovené pečate ako umelecký artefakt" s vyše 300 exponátm z 9.-13. stor. a v Heiliggeistkapelle na Spandauer Strasse "Kelti na východe", kde bolo nainštalovaných niekoľkost zlatých, strieborných a bronzových východokelských mincí (včítane exemplárov vyrazených na území Slovenska). Počas konania kongresu bolo možné prostredníctvom Mincovej galérie v Mnichove a londýnskeho Spinka kúpiť desiatky titulov najnovšej svetovej numizmatickej literatúry. Časť titulov ponúkali aj zástupcovia Nemeckej numizmatickej spoločnosti, Berlínskeho numizmatickeho spolku, predstavitelia numizmatického badania Polska, Litvy, Belgicka, Holandska, ba aj Činy. Dalo sa zakúpiť aj 900 stranové Survey of Numismatic Research, reprezentujúce výsledky numizmatickej práce v r. 1990-1995 (za bývalé Československo ich obsahle spracoval PhDr. E. Šimek, CSc. z Národného múzea v Prahe). Pre účastníkov kongresu boli mnohé publikácie ponúkané v tretinovej, maximálne však v polovičnej hodnote, žiaľ, aj tá bola pre mnohých z nás príliš vysoká. Okrem vedeckých podujatí mohli účastníci bezplatne navštíviť všetky expozície Štátnych múzeí v Berlíne a veľmi dobre odborne aj expozične riešenú výstavu "Frankovia - priekopníci Európy" (v miestnom Kultúrnom centre).

Významnou súčasťou kongresu bolo zasadnutie Medzinárodnej numizmatickej komisie (MNK), kde odznala zhodnocujúca správa o jej činnosti a finančnom hospodárení za posledných päť rokov. Zvolený bol tiež výbor MNK na nové funkčné obdobie (do r. 2003). Jeho predsedom sa stal dr. A. Burnett, riaditeľ Mincového kabinetu Britského múzea v Londýne. Súčasne sa určil termín a miesto konania nasledujúceho kongresu. Bude v r. 2003 v španielskom Madride.

V odbornej časti kongresu účastníci svojimi príspevkami prezentovali množstvo poznatkov dosiahnutých multidisciplinárnym výskumom. Veľmi zaujímavé boli napr. referáty poukazujúce na význam numizmatického badania pre archeológiu, metrológiu, štatistiku, geografiu, kunsthistoriu, pre spoznávanie hospodárskeho významu hlavných svetových obchodných centier a cest (hlavne Hodvábnej). Sprítomnilo sa množstvo nálezov zlatých, strieborných a bronzových mincí staroveku až vrcholného novoveku, resp. činnosť hlavných numizmatických pracovísk. Riešili sa problémy konzervácie numizmatického materiálu, jeho počítacového spracovania a následného historického zhodnotenia. Nie je možné vymenoovať všetky prednášky, ktoré tu odzneli. Vďaka obetavosti realizačného kolektív kongresu boli v skratenej forme vydané ako samostatná publikácia (XII. Internationaler Numismatischer Kongreß, Vortragszusammenfassungen, 232 str. päťjazyčného textu).

Z hľadiska historicko - peňažného vývoja strednej Európy a Slovenska boli zaujímavé najmä tieto referáty: A. Bursche - Rímske zlaté medailóny v Barbariku. Symboly prestíže a moci germánskej elity počas neskorého staroveku; D. Balanescu - Funkcia rímskych mincí u Dákov v 1. stor. pr. n. l.; K. Biró-Sey - Analýza nálezu bronzových mincí zo 4. stor. z Tokorcse v západnom Maďarsku; E. Farkas - Obeh mincí v Panónii za Severovcov; B. Overbeck - Razidlo a mince z keltského sídliska v Karlsteine v Bavorsku; F. Redö - Obeh mincí v Panónii na základe sídliskového materiálu; A. Sasianu - Umenie a mytológia vo východokelskom mincovníctve; M. Torbágyi - Počiatky obehu rímskych mincí v Panónii; I. Gresits - Chemická štruktúra mincí z včasného stredoveku (Uhorsko, 11. stor.); J. T. Štefan - Metrologické a technologické aspekty výskumu českých a moravských denárov; S. Suchodolski - Ešte raz k počiatkom mincovania v Poľsku; Cs. Tóth - Význam uhorských zlatých mincí v Európe; H. Winter - Friesachský fenig - bádateľský projekt Mincového kabinetu Uměleckohistorického múzea vo Viedni; L. Pallós - Historické zmenky a úpisy z Rakúsko-Uhorska, vydané po r. 1867; E. Šimek - Pražské groše - časť obeživa toliarového obdobia: 1550-1700. V rámci prednášok odzneli aj referáty A. Fialu (Mestské múzeum v Bratislave) - Nálezy byzantských mincí na Slovensku a J. Hunku (AÚ SAV v Nitre) - Nálezy počítacích žetónov zo 14.-19. stor. na Slovensku.

Kongres veľmi živo reagoval aj na hospodárske problémy súčasnosti, napr. tým, že R. Raymond z Európskeho menového inštitútu vo Frankfurte n. Mohanom predniesol obsiahly referát "Euro a jeho numizmatický kontext". Priblížil v ňom základné fázy prechodu na Euro-menu. Už od januára 1999 by sa mali v obežive niektorých krajin Európskej únie objaviť i euro-mince. Popri nich budú aj nadalej, ale iba 3 roky, platiť národné bankovky a mince. Nové euro-peniae by mali byť do európskeho hospodárstva komplexne zavedené už od r. 2002.

Pracovný seminár

Dňa 5. 6. 1997 sa konal v Mestskom múzeu v Bratislave ďalší pracovný seminár, ktorý organizovala Etno - archeologická sekcia pri SAS, na tému "Strava a jej kontexty". Odzneli na ňom nasledovné príspevky: R. Stoličná-Zdroje stravy vo volnej prírode v centrálnej Európe; E. Studeníková-Picie slávnosti v staršej dobe železnej; S. Dilnbergerová-Stravovanie u Slovanov; M. Hanuliak-Potravinové prílohy v hroboch z 9.-10. storočia; M. Slivka-Jedálny lístok v mníškom spoločenstve; T. Lengyelová-Stravovacie zvyky v uhorských šlachtických rodinách v 16.-17. storočí. Na základe bohatej a zaujímavej diskusie sa ukázala potreba hľadať možnosti publikovania referátov, hoci to pôvodne nebolo plánované.

E. Krekovič

Medzinárodné podujatie o neskororaténskom a včasnorímskom období

V dňoch 12.-14. septembra 1997 sa vo Veszpréme (Maďarsko) uskutočnilo podujatie venované problematike neskorej doby laténskej a včasnej doby rímskej, ktoré zorganizovala Maďarská archeologická a umenovedná spoločnosť. Slovenskú archeologickú spoločnosť na ňom zastupovala autorka tohto príspevku a PhDr. E. Mirošayová, CSc. Pozvanie hostiteľov prijali aj kolegovia z Rakúska, Slovinska, Chorvátska a Nemecka, v prevažnej miere členovia archeologických spoločností, s ktorými udržujeme kontakty na základe uzavretých rámcových dohôd. Početne boli zastúpení aj renomovaní domáci bádatelia (napr. É. Petres, E. Jerem, P. Tomka, E. Szőnyi, P. Zsidi, K. Szirmai, A. Facsády, M. Nagy, K. Almássy, Z. Farkas a iní). V prednáškovej časti podujatia odznelo 15 referátov:

W. ARTNER (A): Einige Bemerkungen zur Keramik von Übergang der Spätlatene- in die provinzialrömische Zeit aus der Steiermark.

I. LAZAR (SLO): Late La Tene and Early Roman Finds from Celje.

Lj. PLESNIČAR-GEC - I. SIVEC (SLO): Neue Daten zu Emona in der Übergangsperiode.

M. NOVSAK (SLO): Šmatevž and Trnava - La Tene Settlements in the Lower Savinja Valley.

I. CURK (SLO): Verbreitungsgebiete der römischen materiellen Kultur zu vorrömischen Verhältnissen (Beispiel an Gebrauchsgeräten in Slowenien).

J. FITZ (H): Juppiter Teutonus und Juppiter K[...].

E. POCHMARSKI (A): Ein typologischer Vergleich zwischen den römischen Grabstelen aus Salla, Poetovio, Savaria und Flavia Solva.

D. GABLER (H): Keltische und frührömische Siedlungen im Stadtgebiet von Savaria.

M. PETŐ (H): Des nouvelles recherches sur la coté sud du Mont Gellért.

M. NAGY (H): Keltisch-römische Kultstätte in Somlóvásárhely.

F. HORVÁTH (H): Handgeformte Keramik in Esztergom.

G. CZIZMADIA - G. NÉMETH (H): The Latest Results in the Archaeological Research of Early Roman Barrows in County Somogy.

M. TORBÁGYI (H): Bemerkung zur Chronologie der keltischen Münzen von Kapostaler Typ.

E. MIROŠAYOVÁ (SK): Spätlatene Funde von der Slowakei.

K. KUZMOVÁ (SK): Italische Sigillaten aus der spätlatenezeitlichen Siedlung in Bratislava-Devín.

Účastníci podujatia navštívili archeologický park v Baláci (rímsku vilu a mohylu) a počas celodennej exkurzie aj múzeum, archeologický park a výskum na významných náleziskách z doby bronzovej a rímskej v Százhalombatte (Matrica) a v Táci (Gorsium).

V priebehu podujatia sa uskutočnilo aj zasadnutie zástupcov jednotlivých archeologických spoločností. Prerokovala sa na ňom doterajšia spolupráca i perspektívy v nasledujúcom období. Ďalším záujemcom o členstvo v tomto zväzku je Chorvátska archeologická spoločnosť. Prítomní sa zhodli na tom, že rámcové dohody dávajú široký priestor pre spoluprácu medzi jednotlivými spoločnosťami. Preto nie je potrebné každoročne usporadúvať vedecké podujatia, ale upriamiť pozornosť aj na iné aktivity (napr. exkurzie, návštevy príležitostných výstav, výmenu študentov na výskumoch a pod.). V každom prípade sa očakáva priebežné informovanie partnerských spoločností o činnostiach širšieho charakteru.

Záverom možno uviesť, že podujatie vo Veszpréme bolo po odbornej i organizačnej stránke vynikajúco zabezpečené a splnilo svoj vedecký i spoločenský účel. Príspevky odovzdané do konca novembra budú publikované v najbližšom čísle Alba Regie.

K. Kuzmová

Otázky neolitu a eneolitu

Tradičné, v poradí už 16. (5. medzinárodné) pracovné stretnutie bádatelov o mladšej a neskorej dobe kamennej, konané v dňoch 23.-25. septembra 1997 v Sedmihorkách pri Turnove sa nieslo pod názvom "Otázky neolitu a eneolitu našich zemí". Na jeho usporiadanie a organizačné zabezpečenie sa v tomto roku podujali PhDr. Vít Vokolek (Muzeum východných Čech, Hradec Králové) a Mgr. Jan Prostředník (Muzeum Českého ráje, Turnov). Do rámca referátov a panelovej diskusie, okrem návštavy múzea v Turnove, vhodne zapadla exkurzia po oblasti Hruboskalska (Čertova ruka, abri pod Pradědem, hrad Valdštejn, hrad Hrubá Skála), kde autori výskumov priamo v teréne dokumentovali práve polohy, na ktorých zachytili doklady osídlenia. Ide o oblasť, ktorá sa až v posledných rokoch teší zvýšenej prieskumnej a výskumnej činnosti. Na záver si účastníci stretnutia prezreli lokalitu Mužský u Mnichova Hradišť, ku ktorej sa vyjadrili pamätníci tohto výskumu.

V priebehu pracovných blokov odznelo 27 referátov. Z nich nadpolovičná väčšina bola zameraná na predloženie výsledkov terénneho bádania a terénnej prospekcie, ale nechýbali ani referáty zaobrajúce sa teoretickým zhodnotením vybraných otázok daného obdobia. Bádatelia zo Slovenska sa prezentovali šiestimi príspevkami: J. Bátora - Hroby s domami mŕtvych na pohrebiskách včasnej doby bronzovej na Slovensku ako doklad prežívania neolitickej a eneolitickej tradícií; E. Hajnálová - Patince, neolitické sídlisko z pohľadu archeobotanika; L. Illášová - Zdroje brúsenej industrie neolitu a eneolitu západného Slovenska; I. Kuzma - Neolitické kruhové opevnenia na Slovensku - súčasný stav; T. Pálinská - Nové nálezy ludanickej skupiny zo Slovenska; G. Nevizánsky - Staré hrobové celky z juhozápadného Slovenska. Prednesené referáty budú publikované v spoločnom zborníku.

Najbližšie pracovné stretnutie, ktorého spoluorganizátormi budú AÚ SAV v Nitre a Zemplínske múzeum v Michalovciach, má byť na Slovensku a jeho dejiskom bude oblasť Zemplína.

I. Cheben

Sympózium o staršej dobe bronzovej

V dňoch 21.-23. októbra 1997 sa uskutočnilo v Skalici - Zlatníckej doline už XIII. sympózium o staršej dobe bronzovej v Čechách a na Slovensku. Podujatie zorganizoval Archeologický ústav SAV v Nitre v spolupráci so Záhorským múzeom v Skalici a s podporou Slovenskej archeologickej spoločnosti. Na podujatí, ktorého sa zúčastnilo tridsať kolegov zo Slovenska, Čiech, Polska, Nemecka a Rakúska, odznelo 18 referátov. Príspevky boli zamerané na najnovšiu, aj interdisciplinárnu interpretáciu prameňov, na aktuálne poznatky historického vývoja daného časového úseku, ako aj na oboznámenie s doposiaľ získanými výsledkami terénnych výskumov lokalít zo staršej doby bronzovej. Príspevky z tohto podujatia budú publikované v samostatnom zborníku.

K. Marková

Archeometalurgia v strednej Európe

Pod týmto názvom sa v dňoch 9.-11. septembra 1997 uskutočnila v Herlanoch pri Košiciach medzinárodná konferencia odborníkov pre archeometalurgiu. Organizovaná bola Katedrou metalurgie a zlievarenstva Hutičkej fakulty TU v Košiciach, pobočkou Archeologického ústavu SAV v Košiciach a Zväzom hutníctva, fažobného priemyslu a geológie SR v Bratislave. Konferencie sa zúčastnilo 25 archeológov a metalurgov z Bieloruska, Čiech, Maďarska, Nemecka, Talianska, Ukrajiny, Veľkej Británie a zo Slovenska. Počas dvoch rokovacích dní odzneli referáty zaobrajúce sa

vyhodnotením výsledkov metalografických analýz trosiek, bronzových a železnych artefaktov rôzneho druhu z časového rozpätia od mladšej doby bronzovej po novovek. Archeológovia prezentovali súčasné metódy prospekcie a kultúrno-historickú klasifikáciu artefaktov súvisiacich s ťažbou, hutnením a finálnym spracúvaním kovov. Tretí deň konferencie bol venovaný exkurzii na Spišský hrad, do Levoče a Popradu, čo ocenili najmä zahraniční účastníci.

E. Mirošayová

Návšteva z Rakúska

V dňoch 27. a 28. septembra 1997 navštívila Nitru dvadsaťčlenná skupina z Grazu, vedená predsedom Štajerskej archeologickej spoločnosti a riaditeľom múzea Joaneum dr. D. Kramerom. Cielom ich návštevy bolo spozať archeologicke pamiatky a historické pamäti hodnosti mesta a jeho najbližšieho okolia. Na organizovaní programu sa podielali pracovníci Archeologickeho ústavu SAV, Ponitrianskeho múzea, Slovenského polnohospodárskeho múzea a Biskupskeho úradu v Nitre, ako aj Farského úradu v Ladiciach. Sprievodcami skupiny rakúskych návštevníkov boli PhDr. S. Stegmann-Rajtárová, CSc., PhDr. I. Kuzma a autorka tohto príspevku.

Počas prvého dňa si hostia prezreli expozície Ponitrianskeho múzea, areál hradu s katedrálou a historické budovy v Starom meste. Druhý deň bol venovaný prehliadke stálej expozície Slovenského polnohospodárskeho múzea "Dejiny polnohospodárstva na Slovensku" a návšteve národných kultúrnych pamiatok - predrománskeho kostola v Kostolanech pod Tríbečom a románskeho kostolíka v Drážovciach.

K príjemnej atmosfére i k obojstrannej spokojnosti počas týchto dvoch víkendových dní značne prispela spontánna pomoc a ochota všetkých zainteresovaných, zjavný záujem hostí a snaha hostitelov o prezentáciu krajiny a kultúrneho dedičstva.

K. Kuzmová

Stretnutie študentov archeológie

Na zjazde slovenských archeológov v apríli 1997 bol prednesený návrh na vytvorenie sekcie študentov archeológie pri Slovenskej archeologickej spoločnosti. Realizáciou uznesenia bolo stretnutie zástupcov poslucháčov katedier archeológie Fakulty humanitných vied UKF Nitra a Filozofickej fakulty UK Bratislava, ktoré sa uskutočnilo 14. novembra 1997 v Nitre. Okrem študentov sa ho zúčastnili aj členovia výboru SAS PhDr. Stanislav Šiška, DrSc. a PhDr. Ján Hunka. Prítomní sa dohodli o spolupráci medzi študentmi, SAS a AÚ SAV, ktorá by mala spočívať najmä v organizovaní prednášok o nových výskumoch mimo rámca výučby a v zapájaní študentov do odbornej práce. Poslucháči sa navzájom informovali tiež o aktivitách, ktoré sa konajú v spolupráci s vedeniami oboch katedier, múzeami a inými inštitúciami, ako aj o práci v študentských spolkoch, zameraných na vedeckú a odbornú činnosť. Na Slovensku je zatiaľ v tejto oblasti ojedinelým Študentský klub historických vied, ktorý pôsobí na UKF v Nitre a združuje študentov odborov archeológia, história a muzeológia v rámci tejto univerzity. Študenti sa ďalej dohodli na vzájomnej pomoci pri nadvádzovaní kontaktov s rovesníkmi z katedier archeológie a histórie aj iných univerzít na Slovensku, v Českej republike a v Polsku.

Oficiálnym zástupcom Študentskej sekcie pri SAS bude štvorčlenný výbor, zložený z dvoch zástupcov študentov z Nitry a dvoch z Bratislav. Obidve strany, SAS i študenti, veria v plodnú spoluprácu už v najbližšom období.

P. Steiner
Študentský klub historických vied UKF v Nitre

Výstava "Zemplín v praveku"

Výskumné pracovné stredisko AÚ SAV v Košiciach v spolupráci so Zemplínskym múzeom v Michalovciach pripravilo výstavu "Zemplén az ŏskorban" (Zemplín v praveku), s podtitulom:

Z archeologického materiálu slovenského územia Zemplína. O výstavu požiadalo Rákóczi múzeum v Sárospataku (Blatnom potoku), ktoré je oddelením Nemzeti múzea v Budapešti. Nakolko je toto múzeum zamerané na stredovek a novovek (jednu časť má napr. venovanú pôsobeniu J. A. Komenského v tomto meste), cielom našej výstavky bolo sprístupniť praveký a včasnohistorický vývoj Zemplína. Výber materiálu, ako aj stručné texty v jednotlivých vitrínach sa snažili upozorniť na najvýznamnejšie prejavy jednotlivých období (obsidiánové ložiská a ich využívanie v dobách kamenných, neolitická malovaná keramika, depoty z doby bronzovej, prvé historické národy-Tráci-Skýti, Kelti, Dáci, Germáni). Výstava končí dobou stahovania národov.

K výstave vydalo múzeum skladačku so stručným prehľadom praveku a s farebnými fotografiemi pozoruhodných nálezov.

Vernisáž výstavy bola súčasťou konferencie Castrum Bene, konanej v dňoch 22.-24. 5. 1997 v Sárospataku a otvoril ju doc. PhDr. A. Ruttkay, DrSc. riaditeľ AÚ SAV. Výstava bola prístupná do 30. 9. 1997.

M. Lamiiová

Výstava "Banská Bystrica pod námosmi stáročí"

Výstava bola inštalovaná v Stredoslovenskom múzeu v Banskej Bystrici a sprístupnená od 1. do 26. júla 1997. Cielom výstavy bolo prezentovať výsledky archeologického výskumu MPR v Banskej Bystrici v rokoch 1995-1997. Pozornosť pútal najmä nález gotických glazovaných kachlíc a kresťová rekonštrukcia kachlovej pece, vyhotovená na základe veľkého počtu získaného materiálu. Kachlice sa našli v zásype renesančnej klenby I. poschodia rekonštruovanej radnice na Nám. SNP č. 1 v Banskej Bystrici.

M. Mácelová

Výstava "Slovensko - križovatka obchodných cest"

V súvislosti s dlhodobo plánovaným multilaterálnym projektom "Jantárová cesta" pripravilo Archeologicke múzeum SNM ako národný výstup výstavu "Slovensko - križovatka obchodných cest". Jej náplňou je prezentácia archeologických nálezov od paleolitu po vznik stredovekých miest, dokladajúcich obchodné aktivity s okolitými oblasťami. Vystavené artefakty pochádzajú zo zbierok slovenských múzeí a Archeologickeho ústavu SAV. Pre návštěvníkov je k dispozícii aj text v anglickom jazyku. Výstavu navštívili dňa 16. 10. 1997 aj účastníci rokovania Stredoeurópskej iniciatívy.

Výstava sa nachádza v Harmincovej sieni Slovenského národného múzea v Bratislave (I. posch.). Otvorená bude do 30. 12. 1997.

V. Turčan

"Na návšteve našich predkov" - stála výstava v Maďarsku

Pod patronátom prezidenta Maďarskej republiky Árpáda Göncza bola v Szolnoku dňa 15. 12. 1996 otvorená stála výstava pod názvom "Na návšteve našich predkov" v rekonštruovanej budove Múzea Jánosza Damjanicha. Na výstave sú prezentované výsledky z výskumov realizovaných v centrálnej časti Veľkej maďarskej nížiny. Expozične je výstava riešená netradičným spôsobom tak, že v strede miestnosti sa nachádzajú rekonštrukcie rôznych archeologickej objektov a po stranách sú umiestnené vitríny s archeologickými nálezmi, dokumentujúcimi sídliská i pohrebiská.

Z chronologickeho hľadiska je výstava rozdelená do viacerých častí. Neolit reprezentuje rekonštrukcia obydlia objaveného na lokalite Szajol-Felsőföld (5960 ± 250 až 5280 ± 240 r. BC), kde sa odkrylo sídlisko v povodí rieky Tisza s 25 - 30 stavbami. Predpokladá sa, že osada mala 125 až 180 obyvateľov. V 3. tisícročí pred n. l. sa v okolí Szolnoku prejavila kosziderská kultúra, ktorá je na výstave zastúpená rekonštrukciou domu z náleziska Túrkeve-Terekhalom. Toto obdobie je charakterizované aj vystavenými nálezmi bronzovej industrie, keramiky a predmetov umeleckého charakteru z pohrebiska Rákoczi-falva. V posledných storočiach pred n. l. sa na tomto území objavili Skýti

a Kelti. Typické keltské obydlie sa našlo v Tiszafüred-Morotvaparte. Na výstave je umiestnená maketa keltského domu aj s dobovými nálezzmi.

Najmladšie exponáty výstavy sú z doby rímskej, z doby stahovania národov, zastúpené sú aj nálezy z avarských obydlí a pohrebísk.

Výstavu možno označiť za jednu z najlepšie technicky a umelecky riešených expozícií regionálnych národných múzeí.

Pred otvorením výstavy sa uskutočnila medzinárodná konferencia "From the Mesolithic to the Neolithic", v rámci ktorej zaujalo vystúpenie dr. Kertésza o tzv. severoalföldskej mezolitickej kultúre. Dokumentoval ju predovšetkým na rekonštrukcii obydlia z lokality Jásztelek (cca 8000 rokov pred n. l.), kde bola objavená početná mikrolitická industria. Nálezy z tejto lokality sú staršie ako najstaršie neolitické artefakty v Karpatskej kotlinе. Rekonštrukcia obydlia a spomenuté nálezy sú tiež súčasťou výstavy.

Organizátorom výstavy a konferencie, ako aj kolektívu pracovníkov múzea patrí uznanie aj zo strany slovenských archeológov.

L. Bánesz

Informácie o zahraničných archeologických aktivitách (prebraté z AIA Newsletter)

Rok 1997

2.-4. 9. 1997 - Archeologické vedy '97. Durham, VB.

Témou sú všetky aspekty archeologickej vedy s dôrazom na jej história a jej budúce smerovanie. Bližšie informácie, kontakt: Archaeological Sciences '97, Dept. of Archaeology, University of Durham, South Rd., Durham DH1 3LE, United Kingdom, Tel: (44) 01913743625, Fax: (44) 0191 374 3619, E-mail: A.R.Millard@durham.ac.uk.

5.-9. 9. 1997 - I. medzinárodný Pontický Kongres. Varna, Bulharsko.

Téma: Gréci a Rimania pri Čiernomorskom pobreží a dôležitosť pontickej oblasti pre grécko-rímsky svet, 7. stor. pred Kr. - 5. stor. po Kr.

Bližšie informácie, kontakt: Dr. G. R. Tsetskhladze, Secretary General, First International Pontic Congress, Dept. of Classics, royal Holloway and Bedford New College, University of London, Egham, Surrey TW200EX, United Kingdom. (44) 1784443203, Fax: (44) 1784 439855.

6.-12. 9. 1997 - 17. medzinárodná konferencia Austrálskeho inštitútu pre námornú archeológiu (AIMA). Fremantle, Západná Austrália.

Téma: "Námorná archeológia diaľkového cestovania".

Bližšie informácie, kontakt: Jeremy Green, Dept. Maritime Archaeology, Western Australian Maritime Museum, Cliff St., Fremantle, WA 6160, W.Australia, Tel.: (61-9) 4318440, Fax: (61-9) 3357224, E-mail: JeremyG@mm.wa.gov.au, WWW: <http://www.mm.wa.gov.au>.

10.-13. 9. 1997 - Kovy v staroveku. Univerzita Harvard, Cambridge, Massachusetts, USA.

Téma: Distribúcia kovov v prírodnom prostredí, metalurgia a proces spracovania, sociálny kontext, využitie a uloženie predmetov.

Bližšie informácie, kontakt: Suzanne Young, Archaeometry Laboratories, Harvard University, Peabody Museum, 11 Divinity Ave., Cambridge, MA 02138, E-mail: syoumg@fas.harvard.edu.

11.-13. 9. 1997 - Predstavy o Alexandrii. King's College, London, VB. Predmetom konferencie boli doterajšie predstavy o Alexandrii a koncepty "alexandrianizmu", ktoré sa objavili od jej založenia až po súčasnosť.

Bližšie informácie, kontakt: The Centre for Hellenic Studies, Dept. of Byzantine and Modern Greek Studies, Kong's College London, Strand, London WC2R 2LS, UK.

16.-19. 9. 1997 - 2. Národný kongres o archeometrii. Zaragoza, Španielsko.

Bližšie informácie, kontakt: Josefina Perez Arantequi, Dpto. Quimica Analitica, Facultad de Ciencias, Universidad de Zaragoza, Pl. San Francisco, s/n, 50009-Zaragoza, Španielsko. Tel: (34) 76 76 10 00, Fax: (34) 76 76 12 92.

16.-21. 9. 1997 - Výročné stretnutie Medzinárodného výboru pre múzeá a pre archeologické a historické zbierky. Thessaloniki, Grécko.

Téma: "Thessaloniki: Križovatka Iudí a myšlienok. Prezentácia a interpretácia mesta v múzeu a mimo múzea".

Bližšie informácie, kontakt: Maria Mouliou, Hellenic Ministry of Bouboulinas St., 101 86, Athens, Greece. Tel.: (30) 1 724 4647, 752 4500, Fax: (30) 1 820 1260, E-mail: mmouliou@compulink.gr, WWW: http://www.culture.gr/2/21/21503/congr97_en.html.

17.-19. 9. 1997 - Výročná konferencia Výskumnej skupiny pre leteckú archeológiu. Edinburg, Škótsko.

Téma: letecká fotografia a interpretácia, analýza krajiny a diaľkové snímanie.

Bližšie informácie, kontakt: Fiona Small, tajomníčka, AARG, c/o Aerial Survey, RCHME, Kemble Drive, Swindon SN2 2GZ.

24.-28. 9. 1997 - 3. výročné stretnutie Európskej asociácie archeológov. Ravenna, Taliansko.

Téma: interpretácia archeologickej nálezu, riadenie archeologickej dedičstva a archeológia ako profesia.

Bližšie informácie, kontakt: Secretariat, Casa Saffi, via S Marchesi, 12-47100 Forli, Italia, Tel.: (39) 543 35725, Fax: (39) 543 35805, E-mail: abaco@fo.nettuno.it.

25.-28. 9. 1997 - Výročná konferencia byzantských štúdií. University of Wisconsin, Madison. Konferencia je výročné fórum pre prezentáciu a diskusné príspevky z každého aspektu byzantských štúdií. Je otvorená pre všetkých, bez ohľadu na národnosť alebo akademický status.

Bližšie informácie, kontakt: John W. Barker a Frank M. Clover, Dept. of History, University of Wisconsin, Madison, WI 53706, USA, Tel.: 608-263-1823.

25.-30. 9. 1997 - Prehistorické a domorodé umenie: 15. výročné medzinárodné sympózium vo Valcamonice. Capo di Ponte, Taliansko.

Téma: vzťahy medzi estetikou a významom; medzi znakom a jeho obsahovým významom.

Bližšie informácie, kontakt: Centro Camuno di studi Preistorici, 24044 Capo di Ponte (BS), Italia, Tel.: (39) 364 42091, Fax: (39) 364 42572, E-mail: ccsp@globalnet.it, WWW: <http://www.ccsp.lo.it>.

1.-4. 10. 1997 - Stredoveká Európa 1997. Belgicko.

Téma: Stredoveká archeológia v Európe.

Bližšie informácie, kontakt: Medieval Europe 1997, Instituut Archeologisch Patrimonium, Doomveld 1, bus 30, B-1731 Asse-Zellik, Belgicko. Tel.: (32) 24631333, Fax: (32) 24631951.

2.-5. 10. 1997 - Mezinárodný kongres archeológie skalného umenia - rupestrálna archeológia. Valcamonica, Taliansko.

Téma: etnografia a skalné umenie; archeológia a skalné umenie v Európe; nové metódy a terminológia.

Bližšie informácie, kontakt: Cooperativa Archeologica, Le Orme del' Uomo, Piazzale Donatori di Sangue 1, 25040 Cerveno (BS), Italia, Tel.: (39) 364 433983, E-mail: rupestre@10mb.som, WWW: <http://www.10mb.com/rupestre/>.

3.-6. 10. 1997 - Konferencia Australázskej spoločnosti pre historickú archeológiu (ASHA). Queenstown, Nový Zéland.

Bližšie informácie, kontakt: Neville Ritchie, Regional Archaeologist, Dept. of Conservation, Private Bag 3072, Hamilton, Nový Zéland, E-mail: nevalex@wave.co.nz, Tel.: 6407 838-3363, Fax: 6407 838-1004.

4.-5. 10. 1997 - Výročné stretnutie Spoločnosti pre bioarcheológiu a forensickú (súdnu) antropológiu stredozápadu USA. Loyolská univerzita, Chicago.

Bližšie informácie, kontakt: Dr. Anne Grauer, Dept. of Anthropology, Loyola University Chicago, 6525 N. Sheridan Rd., Chicago, IL 60626, USA.

6.-11. 10. 1997 - 18. Medzinárodné kolokvium AIEMA (Antická mozaika). Univerzita v Lausanne, Švajčiarsko.

Téma: workshopy a škola mozaiky, ikonografia mytov.

Bližšie informácie, kontakt: AIEMA Conference, Institute of Archaeology and Ancient History, University of Lausanne, BFSH II, Ch-1015 Lausanne, Switzerland, Tel.: (41) 21 6922911. fax: (41) 21 6923045, E-mail: ldesoysa@dlett.unil.ch.

13.-19. 10. 1997 - Egejská oblasť v neolite, eneolite a ranej dobe bronzovej. Urla-Izmir, Turecko.

Téma: kultúrne vzťahy a regionálne rozdiely v Egejskej oblasti na základe výsledkov nových vykopávok.

Bližšie informácie, kontakt: Prof. Dr. Hayat Erkanal, Izmir Region excavations and Research Projekt, Ankara Universitesi, Dil Ve tarih Cografya fakultesi, Protohistory Ve Onasya, Arkeolojisi Anabilim Dali, 06100, Sihhiye, Ankara, Turkey. E-mail: hayat@rorqual.cc.metu.edu.tr. Tel.: (312) 310 3280/1133.

17.-18. 10. 1997 - Sympózium absolventov štúdia archeológie: Jeden za všetkých, alebo všetci za jedného? (Re) konštrukcia identity v antickom svete. Bryn Mawr College, Pennsylvania.

Téma: identifikácia jednotlivca použitím materiálnej kultúry.

Bližšie informácie, kontakt: Graduate Student Symposium, Dept. of Classical and Near eastern Archaeology, Bryn Mawr College, Bryn Mawr, PA 19010, E-mail: guesswho@brynmawr.edu, Tel.: (610) 519_0361.

8.-9. 11. 1997 - Objasňovanie distribúcie v archeológii. Produkcia a spotreba mykénskej a gréckej keramiky (ca. 1600-500 BC) Univerzita v Amsterdame, Holandsko.

Bližšie informácie, kontakt: Vakgroep Mediterrane Archeologie, c/o dr. J. P. Crielaard, V. Stissi, G. J. van Wijngaarden, Oude Turfmarkt 129, 1012 GC Amsterdam, The Netherlands, tel.: (31) 205252566, Fax: (31) 205252544, E-mail: Med.Archeologie2let.uva.nl.

13.-16. 11. 1997 - 30. výročná konferencia v Chacmool. Universita Calgary, Alberta, Kanada.

Téma: Zamotaná minulosť; integrovanie história a archeológie.

Bližšie informácie, kontakt: Archaeological Association, Dept. of Archaeology, University of Calgary, 2500 University Drive, NW, Calgary, Alberta T2N 1N4, Kanada, WWW: <http://www.ucalgary.ca/arky/cpnfrnc.html>.

15.-21. 11. 1997 - Výročné stretnutie amerických škôl so zameraním na orientálne štúdie (ASOR). Napa, Kalifornia.

Bližšie informácie, kontakt: Billie Jean Collins, ASOR, Dept. od Middle Eastern Studies, Emory University, Atlanta, GA, 30322 (404) 7270807, Fax: (404) 727 2133, E-mail: bcollin@emory.edu, WWW: <http://scholar.cc.emory.edu/scripts/ASOR/ASOR-MENU.html>.

16.-18. 12. 1997 - Skupina teoretickej archeológie (TAG), Bournemouth Univerzita, VB.

Téma: Iudia, hroby a ľudské pozostatky, archeológia v umení a literatúre, stavby ako artefakty, archeológia a domorodí obyvatelia.

Bližšie informácie, kontakt: TAG 97 Organizing Committee School of Conservation Sciences, Bournemouth University, UK Fern Barrow, Poole, Dorset BH12 5BB, Fax: (44) 1202 595478, E-mail: tag97@bounemoth.ac.uk.

Rok 1998

14.-16. 2. 1998 - Sympózium o námornej archeológii a história Pacifiku a Havajských ostrovov. Havajské námorné centrum na ostrove Oahu.

Bližšie informácie, kontakt: Marine Option Program, University of Hawaii at Manoa, 100 Pope Road 229, Honolulu, HI 96822, E-mail: mop@hawaii.edu.

20.-23. 2. 1998 - Sympózium mediteránnej archeológie. Univerzita v Edinburgu, VB.

Téma: Životné prostredie, socio-politicko-ekonomicke štúdie, obchod a výmena, analýza artefaktov.

Bližšie informácie, kontakt: SOMA 98 Administration, Dept. of Archaeology, University of Edinburgh, Old High School, Infirmary St., Edinburgh EH1 1LT, UK. Tel.: (4) 0131 650 2560, Fax: (44)0131 624 094, E-mail: soma@ed.ac.uk, WWW: <http://www.geo.ed.ac.uk/arch/soma/homepage.html>.

19.-23. 3. 1998 - Medzinárodné sympózium Amerického archeologického inštitútu na Cybre (CAARI).

Téma: Splodenie Afrodity: žena a spoločnosť v starovekom Cybre.

Bližšie informácie, kontakt: CAARI, 11 Andreas Demetriou St., Nicosia 1066, Cyprus, Tel.:357-24-51832, Fax: 357-24-61147, E-mail: caaridir@spidernet.com.cy.

24.-28. 3. 1998 - Konferencia o využití počítačov a kvantitatívnych metód v archeológii. Barcelona, Španielsko. Účasť odborníkov z oblasti archeológie, muzeológie a kultúrneho dedičstva.

Bližšie informácie, kontakt: Juan A. Barcelo, Quantitative Archaeology Lab., Dept. of Prehistory, Universitat Autonoma de Barcelona, e-mail: ilphd@blues.uab.es, WWW: <http://blues.uab.es/~ilphd/caa98.html>.

25.-29. 3. 1998 - 63. výročné stretnutie Spoločnosti pre americkú archeológiu. Seattle, Washington.

Bližšie informácie, kontakt: SAA, 900 Second St., NE, #12, Washington, DC 20002-3557, Tel.: 202-780-8200, Fax: 202-789-0284, E-mail: meetings@saa.org., WWW: <http://www.saa.org>.

6.-10. 4. 1998 - Medzinárodné sympózium o C14 a archeológiu. Claude-Bernard university, Lyon, Francúzsko.

Bližšie informácie, kontakt: Secretariat of the 14C and Archaeology Symposium, Centre de Datation par le radioCarbone-Batiment 217, 43 Blvd. du 11 Novembre 1918, 69622 Villeurbanne Cedex, France. Fax: (33) 72 43 13 17, E-mail: cdrc14@cismsun.univ-lyon1.fr.

3.-7. 5. 1998 - WAC, Medzinárodný kongres o zničení a záchrane kultúrneho majetku. Brač, Chorvátsky.

Bližšie informácie, kontakt: Prof. R. Layton, Academic Programme Secretary, WAC Inter-Congress on Destruction and Conservation of Cultural Property, Dept. of Anthropology, University of Durham, 43 Old Elvet, Durham DH13 3HN, UK. Tel.: (44) 0191374 2843, Fax: (44) 0191374 2870, E-mail: R.H.Layton@durham.ac.uk.

18.-23. 5. 1998 - Kongres o archeológiu starovekého Blízkeho východu. Rím, Taliansko.

Téma: problémy chronológie a technológie počas doby bronzovej, vykopávky a výskumné aktivity v 90-tych rokoch.

Bližšie informácie, kontakt: Dr. Frances Pinnock, Via Palestro, 63, 00185 Roma, Italy. Tel.: (39) 6 4466611, Fax: (39) 6 4940582.

1.-8. 7. 1998 - Kongres Indo-Pacifickej prehistorickej spoločnosti. Melaka, Malajzia.

Bližšie informácie, kontakt: Dr. Peter Bellwood, Dept. of Archaeology, Australian National University, Canberra ACT 0200. Tel.: 61-6-2493120, Fax: 61-6-2492711, E-mail: Peter.Bellwood@anu.edu.au., WWW: <http://www.alang.ukm.my/kamal/ippa.htm>.

12.-17. 7. 1998 - 25. Medzinárodný kongres klasickej archeológie. Amsterdam, Holandsko.

Téma: "Klasická archeológia smerom k tretiemu tisícročiu, reflexie a perspektívy."

Bližšie informácie, kontakt: Conference Office, Universiteit van Amsterdam PO Box 19268, 1000 GG Amsterdam, The Netherlands, Tel.: (31) 20 525 4791, Fax:(31) 20 525 4799, E-mail: congres@bdu.uva.nl.

Rok 1999

3.-11. 8. 1999 - 15. medzinárodný kongres pre výskum štvrtohôr. Durban, Južná Afrika.

Téma: Environmentálne pozadie evolúcie hominidov v Afrike.

Bližšie informácie, kontakt: Secretary-General, Po Box 61, South Africa Museum, Cape Town, 8000 Soth Africa, Fax: 2721 246716, E-mail: maverry@samuseum.ac.za, WWW: <http://ingua.geoscience.org.za/index.html>.

20.-27. 9. 1997 - 14. medzinárodný kongres kresťanskej archeológie. Viedenská univerzita, Rakúsko.

Téma: Rané kresťanstvo medzi Rímom a Konštantinopolom.

Bližšie informácie, kontakt: Congressus Internationalis XIV Archaeologiae christiana, Kongresssekretariat, c/o Abteilung für Frühchristliche Archäologie, Universität Wien, Franz-Klein Gasse 1, A-1190 Wien, Austria. Tel.:(43) 1 31352242, Fax: (43) 1 3193684, E-mail: fcha.klass-Archaeologie@univie.ac.at.

Poznámka: Informácie si možno upresniť či rozšíriť na homepage (AIA Newsletter) - WWW: <http://csa.brynmawr.edu/aia.html>.

M. Musilová

"125. výročie vzniku múzea"

27. novembra 1997 sa v priestoroch Ferrocentra v Košiciach uskutočnilo slávnostné zasadnutie pri príležitosti 125. výročia vzniku Hornouhorského, dnes Východoslovenského múzea v Košiciach. Zúčastnili sa na ňom poprední predstaviteľia štátnej a kultúrnej správy, zástupcovia viacerých slovenských, maďarských a nemeckých múzeí, asi 200 hostí, popri nich aj časť predstavenstva Slovenskej archeologickej spoločnosti. Po sérii gratulačných prejavov od zástupcov Ministerstva kultúry SR, Regionálneho kultúrneho centra i primátora mesta Košice, Slovenského národného múzea a Muzeologickej centra v Bratislave a pod. nasledoval odborný seminár venovaný dejinám múzea a prezentácii jeho jednotlivých pracovísk, ako aj odovzdávanie strieborných pamätných medailí a bronzových plakiet vybraným hostom a dlhoročným pracovníkom tohto múzea. Pri príležitosti týchto osláv výšlo viacero odborných publikácií (z oblasti prírodrovedy a histórie) a informačných materiálov o všetkých expozíciah Východoslovenského múzea. V mene SAS pripájame aj my svoju gratuláciu.

J. Hunka

NOVÉ PUBLIKÁCIE

Z HISTÓRIE JAMNÍKA. V r. 1997 vydal Obecný úrad Jamník pri príležitosti 720. výročia prvej písomnej zmienky o obci. 86 strán, čb. ilustrácie v texte, farebná fotopriloha. Autori textu: F. Žifčák, A. Žifčáková. História obce do r. 1918, včítane archeologických pamiatok je na s. 5-41.

Z DEJÍN OBCE JÁNOVCE (Čenčice - Jánovce - Machalovce). Vydané v r. 1997 pri príležitosti 685. výročia prvej zmienky o obci Jánovce, 788. výročia prvej zmienky o obci Machalovce a 723. výročia prvej zmienky o obci Čenčice. 64 strán textu, čb. ilustrácie v texte, farebná fotopriloha. Autori textu: P. Roth (dejiny obce v stredoveku, kostol a umelecké pamiatky, s. 16-18, 51-54), J. Dávid, F. Javorský (archeologické pamiatky, s. 6-15), B. Nižňanský, M. Nižňanská, P. Zmátko, F. Žifčák (dejiny obce v r. 1526-1848, s. 19-32).

RIŠŇOVCE 1272-1997. Vydal Obecný úrad v Rišňovciach pri príležitosti 725. výročia prvej zmienky o obci. 146 strán textu, čb. ilustrácie v texte a v prílohe. Autori textu: R. Kujovský (archeologické pamiatky, s. 7-16), J. Hunka (dejiny obce do r. 1918, s. 17-64), S. Zrubcová (historia kaštieľa, s. 65-68), A. Daniš (dejiny obce po r. 1918, s. 69-146).

J. Hunka

LITAVA 1135-1995. Vydal Obecný úrad Litava k 860. výročiu prvej písomnej zmienky o obci. Zostavovateľ: S. Matejkin. Autori: J. Alberty, S. Matejkin. 120 strán, čb. a farebné obrázky v texte.

POHĽADY DO MINULOSTI KRUPINY. Vydané Vlastivedným múzeom vo Zvolene a Mestským úradom v Krupine k 750. výročiu obnovenia mestských výsad. Zostavovateľ: M. Gajdoš. Autori archeologickej a historickej časti textu: J. Labuda, V. Hanuliak, R. Marsina, P. Martuliak, T. Figurová, S. Dúbravec. 110 strán, čb. obrázky v texte.

HROCHOŤ (Vrchárske srdce Podpolania). Vydala nadácia Korene v auguste 1997 k 150. výročiu príchodu Andreja Sládkoviča do Hrochote. Zostavovateľ: autorský kolektív. Prírodné pomery opisuje M. Križo, kultúru M. Križo, J. Borgulová, Z. Mazúchová. Autori historickej a archeologickej časti textu: M. Ďurková, M. Melníková, M. Bovan, L. Vrtel, M. Mácelová. 247 strán, čb. a farebné obrázky v texte.

M. Mácelová

NEZABÚDAME ...

Stane sa, že človek odíde ... navždy. Pre mnohých z nás však trvalo ostáva zapísaný v našich srdciach, či aspoň v príležitosných spomienkach - sprítomnený tým ako pracoval, ako žil. Dôvodov spomínať je veľa. Jedným z nich je aj nedožité výročie narodenia. Slovenská archeologická obec si preto v tomto roku pripomína jubileá tých, ktorí už nie sú medzi nami.

100 rokov od narodenia Karola Andela

V Radošinej pri Topoľčanoch sa dňa 29. 10. 1897 narodil Karol Andel ako syn mlynára. Vyštudoval právo a popri rôznych funkciách vo verejnej správe sa vždy venoval aj archeológiu a národopisu. Začínal ako notár vo Veličnej, kde sa hneď podielal na vytvorení Oravského múzea. Súčasne posielal množstvo materiálu do SNM v Martine. Podobne to bolo po jeho prechode na Kysuce, odkiaľ už v roku 1928 v Sborníku muzeálnej slovenskej spoločnosti publikoval archeologické nálezy. V Kysuckom Novom Meste vytvoril národopisnú výstavu, ktorá reprezentovala Kysuce na výstave slovenských žúp.

Neskôr prešiel do Skalice, kde sa tiež pričinil o založenie múzea. Tu už spolupracoval s neškorším akademikom Janom Eisnerom a prispel nálezmi aj do Vlastivedného múzea v Bratislave.

Stopy po jeho činnosti v Levoči sa dajú sledovať v inventári múzea. V roku 1938 bol krátko v Nových Zámkoch, kde spolu s B. Szőkeom založili archeologicú zbierku múzea. Keď toto územie pripadlo Maďarsku, bol preložený do Nitry. Vtedajšie jeho zbery sú v múzeu v Bojniciach.

Po skončení vojny sa dostal do Košíc, kde ostal až do smrti († 7. 1. 1977). Najskôr ako úradník na ONV sa snažil pre múzeá zachraňovať kultúrne pamiatky. Po vzniku Výskumného pracovného strediska AÚ SAV v Košiciach sa stal jeho zamestnancom. Tu konečne mohol mať svoju archeológiu ako pracovnú náplň. Množstvo času strávil na prieskumoch, najmä na Východoslovenskej nížine. Vďaka tomu sa objavili desiatky lokalít, na ktorých sa časom realizovali aj rozsiahle výskumy. Ta-kouto bola napr. Tibava, kde sám skúmal osadu i pohrebisko z eneolitu, alebo laténska osada a mo-hylník z doby rímskej v Zemplíne.

Publikoval najprv v Sborníku a Časopise slovenskej muzeálnej spoločnosti, neskôr v Archeologickej rozhledoch, v Slovenskej archeológii, ale i v Acta archeologica Carpathica v Poľsku.

Je škoda, že z obrovského množstva svojich poznatkov zverejňoval pomerne málo. V jeho zberoch je však ukrytý tak hodnotný fond, že sa naň budú obracať ešte početné generácie odborníkov.

Preto sa domnievam, že pri 100. jubileu narodenia Karola Andela je vhodné pripomenúť aj tým, čo ho už nepoznali, jeho mrvčiu, málo zverejňovanú, ale o to záslužnejšiu činnosť.

M. Lamiová-Schmiedlová

Nedožité 80-tiny Pavla Čaploviča (7. 3. 1917) si pripomíname cez jeden z jeho početných príspevkov. Zrkadlí sa v ňom aj kus jeho tvorivého života.

"SPOMIENKY NA ZAČIATKY ARCHEOLOGICKÉHO ÚSTAVU SAV"

(Pavol Čaplovič, 21. 6. 1988)

Keď ešte nebolo archeologického ústavu na Slovensku, chodievali česki bádatelia na Slovensko zbierať rôzne praveké nálezy. Bol to menovite Václav Vlk, zakladateľ tzv. balneologickej múzea v Piešťanoch, ktorý v Moravanoch nad Váhom zbieral nálezy z mladého paleolitu. Propagoval nálezy z Moravian nad Váhom aj medzi kúpelňami hostami. Štiepané kamenné nástroje, ako aj iné archeologické nálezy sa tak stali predmetom nezákonného kupčenia rolníkov s kúpelňmi hostami. Preto univ. prof. Dr. V. Budinský-Krička navrhol založenie Archeologickej ústavu na Slovensku, podobne ako bol založený už dávnejšie v Čechách. Založenie Archeologickej ústavu sa realizovalo r. 1939. Od tých čias sa môhol zaujímať o vykopávky len slovenským Archeologickým ústavom povolený bádatel. Tým sa zamedzilo exploatavanie nálezov nielen z Moravian nad Váhom, ale z celého Slovenska. Názornou ukázkou bol prípad univ. prof. dr. Zotza, ktorý v Moravanoch nad Váhom našiel 40 cm dlhú venušu v polohe Lopata. Bola však poškodená a preto uložená v sádrovom lôžku. Vyrobenná bola z mamutieho kla, nahrubo opracovaná, ale nakonie sa stratila.

Druhú venušu z Moravian nad Váhom nenašiel prof. Dr. L. Zotz, ale ju získal od zberateľa, továrnika B. Germana z Argau, dnes Hostinné v okr. Trutnov, ktorý sa r. 1938 liečil v Piešťanoch a kúpil ju od neznámeho rolníka, vyoranú v polohe Podkovica. Dnes je táto venuša (7,6 cm vysoká) ozdobou nitrianskej klenotnice Archeologickej ústavu SAV.

Keď som prišiel do Archeologickej ústavu v roku 1950, bol Archeologický ústav umiestnený v kaštieli T. G. Masaryka na Bystričke pri Martine. Vtedy sme boli 6 pracovníci. Univ. prof. Dr. V. Budinský-Krička, Dr. A. Točík, M. Hrmová (kancelárska sila, teraz PhDr.), O. Rajnič-laborant, O. Škvarek-terénny pracovník a ja.

Mojou snahou bolo zvládnuť laboratórne úlohy i práce v teréne. Pracoval som spočiatku v laboratóriu na Porubského nálezoch z Partizánskeho. V tom čase som O. Rajniča vyzval na súťaž, že ktorý z nás viac zrekonštruuje. Neviem či mi O. Rajnič stačil, lebo mal v úmysle sa ženiť, preto ľahko zo súťaže vybrdnul a ostal som sám. Ale sotva som sa ohrial, už som musel ísť po výskumoch. Prvý bol v Nitre pod Zoborom. Cestou do Nitry boli sme dohodnutí s Dr. Točíkom, že potrebné metodické pokyny mi zreferuje vo vlaku, ale k tomu nedošlo. Vždy sa vyskytli nejakí známi. V Nitre sme zašli najprv na KNV, kde nás prekvapili i celé nádoby z pohrebiska. Keď Dr. A. Točík z Nitry odchádzal povedal "Palo, rob čo uznáš za najlepšie, do videnia"!

Výskum v Nitre na slovanskom pohrebisku z 10.-11. stor. trval viac než štvrt' roka a navštívili ho poprední archeológovia ČSR. Univ. prof. J. Filip (neskôr akademik), Ing. Dr. h. c. Š. Janšák s poslucháčmi, výdatne ma podporoval Dr. A. Točík (dnes Doc. DrSc.). Ing. Dr. h. c. Štefan Janšák sa divil mojím pomocným bodom na kolmiciach so zameraním jednotlivých hrobov trojuholníkovou metódou. Považoval to za dobromyselnú konkurenciu svojej práce, lebo bol známy metodikom v teréne.

Keď sa univ. prof. V. Budinský divil, čo na slovanskom pohrebisku v Nitre robím, že nepodávam správy, pristúpil som k prepisovému systému denníka z výskumu. Mal som obavu o plynnú náväznosť výskumu, pričom som posielal kópie do AÚ SAV. Mal som dosť šikovné kresby a Dr. A. Točík sa nezabudnul na kompetentných miestach pochváliť, ako sa teraz v AÚ pracuje. Dnes ma teší, že celý prepisový systém sa v AÚ SAV ujal, neskôr i zdokonalil a trvá dodnes. Potom nasledovali cesty s filmovou kamerou do Chorvátskeho Grobu, do Nitrianskeho Hrádku a inde. Vznikli

tak viaceré filmy s archeologickou tématikou. Nakoniec som sa presunul do Hurbanova-Abadombu, kde som kopal slovanské sídlisko a pohrebisko, ale aj laténske hroby a na sídlisku Bacherov majer odkryl som neoliticke sídlisko s chatou. V tom čase pracoval na výskume i univ. prof. Dr. Bohuslav Novotný, s ktorým sme mali podelené úlohy, často ma i zastúpil a dobre mi padlo, že som sa môhol venovať stavbe terénneho voza, pre ktorý kúpil Archeologickej ústav starší podvozok. V ňom bolo fotolaboratórium, kancelária a spálňa. Počítať som, že s ním pôjdem na odlahlé lokality, ale bolo to predčasné. Môj pobyt v AÚ SAV tvral čosi viac než 3 roky. S Nitrou som sa musel - hoci nerád, nakoniec rozlúčiť a prijal som miesto správcu Oravského zámku, neskôr riaditeľa Oravského múzea v Oravskom Podzámku. Bol som nakoniec rád, že aspoň univ. prof. B. Novotný môhol voz použiť a chválil si ho na výskume v Šarovciach.

Ale ešte jedna nepríjemná udalosť ma v Hurbanove zastihla. Po návšteve mojej manželky zhorela jedna miestnosť, v ktorej som mal uložené všetky nálezy z Hurbanova-Abadombu i Bacherovho majera. Len neohrozenou obetavosťou hurbanovských požiaríkov sa mi podarilo všetky nálezy z miestnosti vybrať a pri posledných sa zrútil i strop tejto miestnosti. Na súde mi povedal sudca, že ak nemám vyhovujúce prostredie, aby som vykopávky nerobil a mal pravdu. Dnes majú pracovníci AÚ SAV perfekté pracovné priestory na Liptovskej Mare a inde k svojej práci, kym my sme sa museli uspokojiť s provizóriom.

Keď som sa konečne dostal zpäť na Oravu, usiloval som sa z hradu vytvoriť múzeálne pracovisko, kde by som môhol pokračovať v započatej práci v AÚ SAV. V Archeologickej ústave SAV som sa naučil fotografovať, filmovať, laboratórny proces som mal už za sebou a terénnu metodiku tiež. Bol som nezávislým pracovníkom, pričom som už spracúval výskumy z Hurbanova-Abadombu i Bacherovho majera na Oravskom zámku pre publikovanie v AR.

Najprv bolo treba začať s opravami, lebo v priestoroch múzea nebolo vhodného miesta ani na kanceláriu. Dobre mi padla ochota Okresného stavebného podniku začať s opravami. V tom čase na porade v Bojniciach prednášal Dr. Juraj Neústupný (riad. prav. odd. NM v Prahe) o tom, ako treba ísť za finančnými prostriedkami na výstavy, expozície a ī. Hovoril ... "názorným príkladom je Oravské múzeum. Pre Oravské múzeum nám telefonovali priamo z parlamentu ohľadne finančných prostriedkov. Slúbili sme, že peniaze sú, budú..." Ale Dr. Neústupný nevedel ako som záležitosť urgoval. Prof. Vl. Čaplovič (bratranec) bol členom poslaneckej snemovne a žiadal, aby som si pripravil návrh, čo budem na hrade potrebovať pre budúci rok. On to prečítal v poslaneckej snemovni a dožadoval sa nápravy i finančných prostriedkov na opravy Oravského zámku. Tak sa začali kolosalne opravy hradného objektu v Oravskom Podzámku. Konzultoval som u prof. Šuflarskeho, ktorý bol zvedavý, kolko stačíme minút ročne. Prof. Vl. Čaplovič sa informoval i na Poverníctve kultúry, čo potrebujú, v dôsledku toho sa môhlo začať s opravami aj na Bratislavskom hrade.

Ako všade, vznikla i tu enormná spotreba finančných prostriedkov. Robil som stavebného dozora, ale keď prevzal opravy Oravského zámku Pamiatkostav r. 1970, prestal som vykonávať túto funkciu a venoval som sa viac archeológií Oravy. Tým sa skončilo moje strastiľné ustávanie i neriešiteľná situácia s Pamiatkostavom, ktorý nakoniec musel vrátiť 2 mil. Kčs. Tým som sa vymanil z priebehu opráv a venoval sa tomu, pre čo som na Oravu prišiel: vybudovať dôstojný stánok-múzeum Oravy na Oravskom zámku. O svojej činnosti niet čo dodať, je uvedená v Štud. zvestiach 20, r. 1983 s. 319-338. Možno prichodí na váhu to, že som naviedol manželku pre štúdium etnografie, aby sme boli kompletnej. Začala v Košiciach, pokračovala na FF U J. E. Purkyne v Brne. Od začiatku pracovala ako vedúca etnografického odd. Oravského múzea. Uskutočnila celooravský etnografický výskum, zber a inštaláciu základnej expozície na hrade o Oravskom Podzámku a v Múzeu oravskej dediny na Brestovej.

Literatúra: Balneologický spravodaj 1983 (príspevok Dr. J. Bártu, CSc.)

Nedožité jubileum Gabriela Povala

Svoje 80-te narodeniny by bol v tomto roku oslávil aj Gabriel Povala (18. 10. 1917 Pucov). V rokoch 1938-1947 študoval teológiu a v rokoch 1947-1950 bol poslucháčom archeológie na Slovenskej Univerzite (UK) v Bratislave. Štúdium z politických dôvodov neukončil. V rokoch 1955-1957 a

1964-1965 bol pracovníkom Archeologického ústavu SAV a v rokoch 1959-1964 pracoval v archeologickom oddelení Považského múzea v Žiline. V rokoch 1969-1978 už externe pracoval opäť v AÚ SAV, ale aj v Považskom múzeu. Viedol viacero záchranných výskumov najmä lužických pohrebísk na severnom Slovensku (Beluša, Jasenica, Kotešová). Gabriel Povala zomrel dňa 14. 9. 1988.

J. Moravčík

OPUSTILI NAŠE RADY

Dňa 27. 4. zomrel v Lučenci **Gabriel Krúdy** (1929-1997), človek, ktorý celý svoj život zasvätil ochrane historických, kultúrnych a prírodných pamiatok na juhu stredného Slovenska. Pôsobil ako riaditeľ Novohradského múzea so sídlom vo Filakove a neskôr ako riaditeľ Oblastného strediska pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody vo Vidinej. Do dejín Slovenska sa zapísal trvalými hodnotami - rekonštrukciou mnohých hradov, kaštieľov a kostolov.

Redakcia

Ing. Vladimír Linkeš, CSc. (narodil sa dňa 15. 4. 1937 v Kremnických Baniach - zomrel dňa 25. 9. 1997). Významný pedológ európskeho formátu, dlhoročný vedúci výskumnnej stanice Výskumného ústavu pôdnej úrodnosti v Banskej Bystrici. Spolupracoval s Archeologickým ústavom SAV v Nitre a so Stredoslovenským múzeom v Banskej Bystrici počas archeologických výskumov i pri tvorbe expozícií. Vyhotovil expertízy pôdnych horizontov mnohých archeologických lokalít (napr. Oborín, Včelince, Mačianske vršky, Čaka, Sliač, Môťová, Borovce). Bohatá vedecká a publikáčná aktivita Vladimíra Linkeša vyústila do kolektívneho diela MONITORING PÔD, ktorej bol spoluautorom a koordinátorom. Jej vydania sa už, žiaľ, nedožil.

Čest jeho pamiatke!

M. Mácelová

JUBILEÁ

Srdečne gratulujeme členom Slovenskej archeologickej spoločnosti pri SAV, ktorí sa v prvom polroku 1998 dožívajú svojho životného jubilea. Želáme im zdravie, úspechy v práci a životnú pohodu.

75 rokov

PhDr. Juraj Bárta, CSc. (nar. 13. 4. 1923 v Ružomberku - Rybárpoli). Významný slovenský archeológ, vedecký pracovník, ktorý začína svoje pôsobenie ešte v Štátom AÚ v Martine-Bystričke (1951). Od roku 1953 pracuje v AÚ SAV v Nitre. Patrí k zakladajúcim osobnostiam paleolitického, mezolitického, ako aj speleologickej výskumu na Slovensku. Je prvým, a nateraz jediným bádateľom, ktorý systematicky skúmal slovenské jaskyne so zameraním na praveké, včasnohistoické a historické osídlenie. Publikoval početné štúdie a príspevky a je autorom monografie Slovensko v staršej a strednej dobe kamennej. Má veľkú zásluhu na tom, že sa nález venuše z Moravian vrátil na Slovensko.

Redakcia

Prof. PhDr. Richard Marsina, DrSc. (nar. 4. 5. 1923 v Šahách). Dlhoročný vedecký pracovník Historického ústavu SAV v Bratislave so špecializáciou na diplomatiku a dejiny stredovekého Slovenska. Spoluautor prác Urbáre feudálnych panstiev na Slovensku v 16.-17. storočí, diel I-II (Bratislava 1959), editor slovenského diplomatára listín z r. 805-1260 (Codex diplomaticus et epistolarius Slovaciae, diel I-II, Bratislava 1971, 1987), spoluautor prác Slovensko-Dejiny (Bratislava 1971) a Vojenské dejiny Slovenska, diel I. (Bratislava 1993). Jubilant má výrazný podiel na záchrane a

dokumentácií stredovekých slovenských listín, na objasňovaní dejín našich miest, na realizácii via-
cerých vedeckých konferencií, seminárov, výstav.

J. Hunka

65 rokov

Ernest Poliak (nar. 16. 1. 1933 v Kvašove). Dlhoročný externý spolupracovník múzea v Žiline. Venuje sa prieskumu severného Slovenska, kde vďaka svojim skúsenostiam a spolupráci s profesionálnymi archeológmi objavil desiatky nových archeologických lokalít. Samostatne zachránil mnoho nových nálezov, ktoré obohatili zbierky Považského múzea v Žiline a v AÚ SAV v Nitre.

J. Moravčík

Ing. arch. Andrej Fiala (nar. 4. 4. 1933 v Spišskej Novej Vsi). Štúdium architektúry na SVŠT v Bratislave ukončil v roku 1959. Pracoval vo viacerých inštitúciach - Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti a ochrany prírody, AÚ SAV, SNM. Dodnes je aktívne činný v Kancelárii NR SR. Ako jeden z mála absolventov architektúry svoju profesionálnu dráhu venoval štúdiu historickej architektúry, najmä hradom a ich výskumom (Bratislava, Spišský hrad, Krásna Hôrka, Trenčín atď.). Aj jeho prvá monografia o hradoch (1966) tvorí dodnes odborného sprievodcu po mnohých objektoch. Je autorom viacerých monografií, štúdií a vedecko-populárnych článkov. Svojou fundovanou odborou činnosťou prispel v značnej mieri k vedeckému objasneniu a datovaniu mnohých historických objektov na Slovensku.

A. Vallášek

PhDr. Mária Rejholcová (1. 6. 1933) vedecko-technická pracovníčka a v sedemdesiatych rokoch vedúca technického oddelenia AÚ SAV v Nitre. Patrí k pracovníkom, ktorí svoju odbornú dráhu začíiali ešte v Štátom ústave v Martine-Bystričke. Od r. 1953 pôsobila v AÚ SAV v Nitre. Odborné vzdelanie dosiahla externým štúdiom na FF UK v Bratislave. Svoj záujem sústredila na výskum včasnostredovekého osídlenia na záp. Slovensku (10.-12. stor.). S jej rukopisom a precíznou dokumentáciou sa môžeme stretnúť aj v početných nepublikovaných nálezových správach. Výsledky svojej odbornej práce prezentovala na mnohých domácich a zahraničných konferenciách a pracovných stretnutiach. Z jej aktivít dominuje výskum rozsiahleho včasnostredovekého pohrebiska v Čakajovciach. Staršie nálezy sú publikované v Slov. archeológii a pohrebisko z 10.-12. stor. v samostatnej monografii. Mnohí členovia SAS si pani Marienku určite pamätajú ako dlhoročnú etavu tajomníčku našej spoločnosti.

Redakcia

Veladostojný pán Albín Senaj, duchovný n. o. slávil svoje životné jubileum práve v tomto roku. Dňa 24. 5. 1997 sa dožil 65 rokov. Zaslúžil sa o spoluprácu so slovenskými archeológmi, najmä na Orave a východnom Slovensku. V spomienkach ostáva jeho neopakovateľné prijatie účastníkov VII. svetového archeologického kongresu dňa 18. 8. 1996 na fare v obci Zázrivá. K blahoželaniam k tomuto životnému jubileu sa pripájajú aj členovia Slovenskej archeologickej spoločnosti.

D. Čaplovič

60 rokov

PhDr. Zoltán Drenko (nar. 2. 5. 1938 vo Filakove). Po maturite v Lučenci študoval história a prehistóriu na Filozofickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe. Tri roky pracoval v Okresnom múzeu v Jičíne. Od roku 1966 pracuje v Slovenskom národnom múzeu v Bratislave ako archeológ so zameraním na stredovek. Výsledky svojich výskumov publikoval v jednotlivých ročníkoch Zborníka SNM - História a Zborníka SNM - Archeológia.

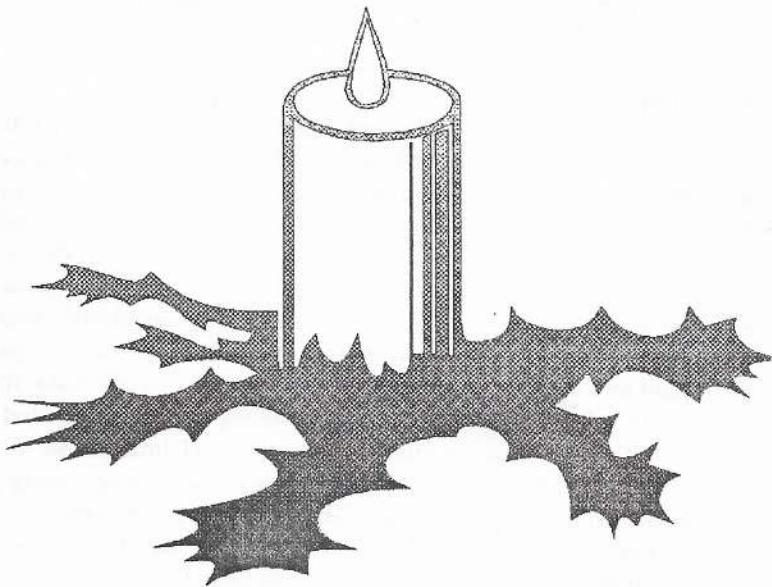
J. Bartík

REDAKČNÁ VÝZVA

V spolupráci s Archeologickým ústavom SAV v Nitre obnovujeme vydávanie ročenky Bibliografia slovenskej archeológie od r. 1989. Obraciame sa preto s výzvou na všetkých členov SAS pri SAV, aby v záujme kompletnosti pripravovaného zväzku posielali bibliografické údaje o svojich prácach publikovaných v domácej a zahraničnej tlači na adresu zostavovateľky PhDr. Hany Mačalovej: Archeologický ústav SAV - VPS, Hrnčiarska 13, 040 01 Košice. Záznam má obsahovať meno autora, názov práce, neskrátený názov časopisu (zborníka, novín a pod.), v ktorom je práca uverejnená, jeho ročník, číslo a strany, na ktorých ju možno nájsť.

Redakcia Informátora SAS pri SAV oznamuje všetkým záujemcom o uverejnenie príspevkov, že rukopisy môžu zaslať na adresu uvedenú v tiráži do 30. 5. 1998 (anonsy o akciách, ktoré sa realizovali alebo sa budú realizovať, o nových knihách, projektoch, výskumoch, náleزوch, jubileánoch členov SAS, teda o všetkom, čo súvisí s činnosťou Slovenskej archeologickej spoločnosti a so záujmami jej členov).

PF 1998

Vydáva Slovenská archeologická spoločnosť pri SAV v Nitre (Akademická 2, 949 21 Nitra). Hlavný redaktor: PhDr. D. Čaplovič, CSc., zodpovedná redaktorka: PhDr. G. Březinová, CSc., výkonná redaktorka: Mgr. D. Fábiková. Redakčná rada: PhDr. Z. Farkaš, PhDr. M. Lamiová, CSc., PhDr. M. Salaš. (Na embléme pintadera zo 6. stor. pred n. l. zo Smoleníc. Návrh a grafické stvárnenie J. Marettová.)